

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Kubánská kultura v seriálu
One Day at a Time**

Kateřina Anna Wiedermannová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Anna Bílá

Studijní program: Filmová, televizní a rozhlasová studia

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Kubánská kultura v seriálu One Day at a Time* vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování své vedoucí Mgr. Anně Bílé za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a partnerovi za podporu po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou reprezentace kubánské kultury v seriálu *One day at a Time* s využitím modelu Johna Fiska a jeho sémiotické analýzy. První část práce se zaměřuje na odborný výzkum kubánské kultury a vývoj její historie. Druhá část bakalářské práce se soustředí na detailní analýzu prvků kubánské kultury, především v první sérii uvedeného seriálu. Cílem práce je porozumět, jak jsou kubánské kulturní aspekty zobrazovány v kontextu televizního seriálu a zda jsou tyto reprezentace založeny na skutečných attributech. Výsledky této analýzy poskytnou hlubší vhled do způsobu, jakým je kubánská kultura prezentovaná prostřednictvím audiovizuálního média.

Obsah

ÚVOD	5
1. HISTORICKÝ VÝVOJ KUBY	7
1.1. FIDEL CASTRO	10
1.2. ORGANIZACE PEDRO PAN	13
1.3. SVÁTKY, OSLAVY A TRADICE	14
2. ONE DAY AT A TIME	17
2.1. OBSAZENÍ	19
3. METODOLOGIE	22
3.1. NÁBOŽENSTVÍ	24
3.2. ORGANIZACE PEDRO PAN	31
3.3. KUBÁNSKÉ TRADICE	36
3.4. KUBÁNSKOST V DALŠÍCH EPIZODÁCH 1. SÉRIE	41
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	50
SEZNAM TABULEK	54
SEZNAM OBRÁZKŮ	54

ÚVOD

Kubánská republika je velmi rozmanitá země, jak už svojí historií, tak svou bohatou kulturou. Každý člověk si s touto zemí spojí různé věci. Někdo si stereotypně představí doutníky, rum, americká auta. Další lidé si mohou pod slovem Kuba¹ vybavit krásnou přírodu, rozsáhlé pláže, průzračný oceán a skvělou turistickou destinaci. Jiní si naopak představí historické události, politický systém, chudobu a tvrdý režim Kuby. Mě osobně tato země vždy fascinovala pro svou nezaměnitelnou atmosféru, kterou vytváří především její historie a její obyvatelstvo. Při vybírání tématu své bakalářské práce pro mě byla Kuba jasnou volbou. Využila jsem znalosti, které jsem načerpala po dobu svého studia a aplikovala jsem je v analýze amerického televizního seriálu s názvem *One Day at a Time*.

Kubánská republika je spojená s pestrými barvami a je tímto způsobem prezentovaná i prostřednictvím médií. Média Kubu reprezentují jako velmi bohatou, spokojenou zemi, která v nás může vyvolávat nadšení, optimismus, touhu a živelnost. Ovšem na druhé straně skutečnost reálného světa je zřejmě pro místní obyvatele daleko tvrdší a pochmurnější, než jak média tvrdí. Pod pokličkou dokonalého ráje se schovává každodenní tvrdý život kubánských mužů, žen a dětí, kteří čelí chudobě a komunistickému režimu.

Asi nejnámější nekubánská osobnost, která je spojovaná s touto zemí je světově uznávaný americký spisovatel Ernest Hemingway. Ten začal pravidelně navštěvovat Kubu na počátku třicátých let. Na Kubu ho to přitahovalo především kvůli skvělému lovu zvěře v Golfském proudu. V roce 1933 se vrátil zpět na Kubu, na druhou sezónu lovu marlínů a opět si pronajal loď Anitu. Tentokrát si jako svého partáka najal zkušeného kubánského rybáře Carlose Gutierrezze. Nejenže Hemingwaye naučil hodně o lovu zvěře v kubánských vodách, ale také mu vyprávěl příběh starého kubánského rybáře.²

Tento příběh inspiroval Hemingwaye k napsání románu *Stařec a moře* z roku 1952, který získal Pulitzerovu cenu. Hemingway žil na Kubě od roku 1940 až do své smrti v roce 1961.

¹ V této práci budu používat zkrácený název Kuba, byť jsem si vědoma, že celý aktuální oficiální název je Kubánská republika.

² SToudenMIREL. HEMINGWAY IN CUBA. In: *College of Charleston* [online]. 2017 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://cubaonthehorizon.charleston.edu/hemingway-in-cuba/>

V roce 1954 získal Hemingway Nobelovu cenu za literaturu, tu daroval kubánskému lidu³ a nechal ji umístit do svatyně Panny Marie z El Cobre, patronky Kuby. Často říkal „Jsem Kubánec“ a skutečně považoval Kubu za svůj pravý domov. Kubánská vláda a jednotliví Kubánci ho ocenili mnoha způsoby, z nichž nejdůležitější bylo zachování Finca Vigia a otevření jako Hemingway House Museum.⁴ Osobnost Ernesta Hemingwaye pro mě byla další inspirací k napsání této bakalářské práce. Jeho pohled na Kubu jen posílil mou motivaci dozvědět se o kubánských obyvatelích a o jejich historii více informací.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na to, jakým způsobem je kubánská kultura zobrazována a interpretována v americkém televizním sitcomu *One Day at a Time*. S pomocí teoretických rámců Johna Fiska a jeho sémiotické analýzy bude provedena hloubková studie, která má za cíl porozumět různým aspektům kubánské kultury a tomu, jak jsou prezentovány v tomto audiovizuálním médiu.

Úvodní část práce se věnuje obecnému úvodu do tématu, historickému kontextu a tradicím této země. Dále je zde zobrazena metodika práce, která nás zavede do teoretických konceptů, které budou použity při analýze.

Praktická část bakalářské práce bude zaměřena především na první sérii amerického seriálu *One Day at a Time* a detailnímu rozebrání vybraných epizod z této řady, které jsou bohatší na témata náboženství, historického kontextu a tradice Kuby. Díky nim mi bylo umožněno se hlouběji věnovat jednotlivým okolnostem. Analýza je následně doplněna o poznatky i z dalších epizod první série.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem je reprezentována kubánská kultura ve zmíněném seriálu; jaké prostředky k tomu tvůrci použili a zda se jim podařilo kubánskou historii a její tradice zobrazit realisticky, či nikoli.

³ SHEEHAN, Dan. *Back in 1986, the Castros helped retrieve Hemingway's stolen Nobel Prize*. [online]. 2021 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://lithub.com/back-in-1986-the-castros-helped-retrieve-hemingways-stolen-nobel-prize/>

⁴ SToudenMIREL. HEMINGWAY IN CUBA. In: *College of Charleston* [online]. 2017 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://cubaonthehorizon.charleston.edu/hemingway-in-cuba/>

1. HISTORICKÝ VÝVOJ KUBY

Pokud chceme poznat dnešní Kubu musíme nejdříve pochopit její bouřlivou minulost. Mnohé z níže uvedených témat a faktů jsou v seriálu *One Day at a Time* reflektovány či jinak naznačeny, proto považuji za důležité naznačit historický a společenský kontext Kuby. Jako největší ostrov v Karibiku disponuje výhodným tropickým klimatem, úrodnou půdou a okolním oceánem, který je bohatý na ryby. Tato kombinace faktorů lákala přistěhovalce i dobyvatele již po několik staletí. První osídlení Kuby původními obyvateli můžeme datovat před více jak 4 000 lety.

Vzhledem ke strategické poloze a jako vstupní brána do Karibiku hrála Kuba stěžejní roli v obchodování s ostatními zeměmi, zejména s tabákem. Španělské galeony nesly tabák do celého světa, což Kubu proslavilo jako „tabákový ostrov“ v 16. století. Cukrová třtina se stala hlavním vývozním artiklem, přičemž otroci z Afriky hráli významnou roli na cukrových plantážích. Rozvoj kubánské ekonomiky byl podporován americkými investicemi a zrušením španělských daní. Cukrová třtina se stala klíčovým zdrojem bohatství, tvořícím 80 procent kubánského vývozu, převážně do Spojených států amerických. Zemědělství bylo téměř výlučně závislé na cukru. Ostrov prakticky neměl nic jiného, dokonce se tehdy říkalo „bez cukru není stát“⁵. Cukrová krize, trvající několik let po roce 1921, donutila mnohé Kubánce uvědomit si, že Kuba potřebuje hledat cestu k budoucnosti, která nebude závislá na cukru.⁶ Jednou z možných oblastí byl cestovní ruch, který se stal potenciálním odvětvím ve třicátých letech. Kuba lákala turisty levným životem, dostupností alkoholu a výrobou slavného rumu, zejména od firmy Bacardi. Netopýr na firemním logu je starý kubánský symbol šťastného osudu. Rum se stal neodmyslitelnou součástí kubánské kultury, stejně jako doutníky či cukr. V médiích tak mohou sloužit jako jednoznačný symbol spojený s tímto státem.⁷

Převládajícím náboženstvím na Kubě je historicky římský katolicismus, avšak významný vliv v zemi má také afrokubánská Santéria, vyplývající z rituálů západoafrického

⁵ VICENT, Mauricio. *In Cuba with no sugar, spotty internet, and frustrated Kardashians* [online]. 2023 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://english.elpais.com/culture/2023-02-28/in-cuba-with-no-sugar-spotty-internet-and-frustrated-kardashians.html>

⁶ *Příběh jednoho ostrova [The Cuba libre story]*. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

⁷ *Tamtéž.*

etnika Yoruba. Po revoluci v roce 1959 došlo na Kubě k výraznému omezení náboženského života, ačkoliv formálně nadále platila uznání svobody vyznání. Tato „svoboda“ měla za následek odchod velké části katolických a protestantských kněží do Spojených států amerických. Roku 1962 se Kuba oficiálně prohlásila za ateistický stát.⁸ Na konci sedmdesátých let byla zakázána oslava Vánoc, avšak znovu byla obnovena v roce 1998 po návštěvě papeže Jana Pavla II. Katolická církev má v náboženském životě obyvatel ostrova významné postavení a do roku 2019 byla vedena kardinálem Ortegou. Církev uvádí, že se k ní hlásí přibližně 60 procent věřících na Kubě. Patronkou Kuby je Panna Maria Milosrdná z Cobre, jejíž kult je výrazně přítomen na východě ostrova v pohoří Sierra Maestra. I náboženství se tedy stává symbolem, který můžeme různými objekty v obraze či tématy v narativu spojovat právě s Kubou a její kulturou.

Kuba zažila důležité mezníky v historii, včetně vylodění Kryštofa Kolumba v roce 1492, což iniciovalo kolonizaci a přineslo otroctví. Cesta k nezávislosti byla pro Kubu dlouhá a bolestná. Po kapitulaci Španělska v roce 1898 se Kuba stala americkým protektorátem, což vedlo k ovládnutí ekonomiky americkými firmami. Důležitým bodem napětí v roce 1903 byl pronájem území Guantánamo, čímž USA posílila svou kontrolu nad Kubou a zároveň měla možnost kontrolovat veškerou lodní dopravu v Karibiku.

Volby v roce 1901 přivedly Tomáše Estradu Palmu do prezidentské funkce, ale jeho vláda byla kritizována a vnímána s nedůvěrou kvůli jeho spojení se Spojenými státy. S příchodem Spojených států Kuba získala nezávislost, ale byla omezena Plattovým dodatkem v ústavě, který fakticky umožňoval Spojeným státům americkým vstoupit na její území. Této intervence USA využily v roce 1906, kdy bez varování podnikly invazi na Kubu. Ostrov neměl žádnou armádu, a tak se musel vzdát bez boje.

V roce 1924 se kubánským prezidentem stal Gerardo Machado, který v reakci na hospodářskou krizi zpřísnil politiku a postupně zavedl diktaturu potlačující sociální nepokoje na Kubě. Americké banky, které podporovaly Machadovu stavební expanzi ve dvacátých letech, začaly požadovat vrácení peněz, což vedlo k úsporným opatřením, propouštění

⁸ KOVALESKI, Serge F. THE WASHINGTON POST. IN CUBA, ANSWERED PRAYERS: CHURCHES' COMEBACK IN '90S CULMINATES IN PAPAL VISIT. *Washingtonpost.com* [online]. 1998 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1998/01/18/in-cuba-answered-prayers/47ac429d-73fa-4f93-9ac9-e7d18352021c/>

zaměstnanců a masovým protestům. Během jedné vzpoury byl zabit student.⁹ Tato událost se stala výbušným momentem a k protestům se začala přidávat i kubánská intelektuální elita a havanští vysokoškolští studenti. Machado byl označen za diktátora a jeho režim byl kritizován jako „tropický fašismus“.

4. září 1933 přednesl Fulgencio Batista burcující projev k vojákům¹⁰ ve kterém je vyzývá k aktivnímu povstání. Zároveň se prohlásil za náčelníka štábu ozbrojených sil a ukázal se jako faktický vůdce Kuby, kterou se snaží ovládat. Jeho vojenské síly udržovaly pořádek na Kubě. Největším úspěchem Fulgencia Batisty bylo uzavření nové smlouvy se Spojenými státy americkými v květnu 1934, v níž bylo odstraněno právo USA na intervenci v kubánských záležitostech. Kuba tak sice zůstala pod vojenským vedením, ale poprvé v historii byla svobodná a nezávislá. Roku 1952 Fulgencio Batista znovu kandidoval na prezidenta s cílem obnovit svou politickou kariéru. Batista zdůrazňoval demokracii, ale ignoroval demokratický proces, což vedlo k vzrůstu policejního sboru a nastolení kruté a teroristické diktatury. Po roce 1953 se Kuba stala policejním státem, kde bylo svévolné zatýkání, mučení a atentáty běžnými praktikami.

Ve snaze terorizovat obyvatelstvo, vyhazovala policie těla obětí z jedoucích aut, což vedlo k nejméně dvoutisícovému počtu obětí policejní brutality. Fidel Castro tehdy pracoval jako advokát a podal žalobu na Batistův převrat pro neústavnost, který byl soudem zamítnut.¹¹ Revoluční události a výrazné historické přelomy na Kubě se staly námětem různých audiovizuálních děl, jedním z výrazných je například: „*Já, Kuba*“¹² (1964), který se věnuje životu chudých Kubánců. Otroctví či závislost na jiných státech silně ovlivnily jak vývoj Kuby, tak způsob, jakým se o Kubě mluví v médiích. I tato témata jsou reflektována v seriálu *One Day at a Time* (viz dále).

⁹ *Příběh jednoho ostrova [The Cuba libre story]*. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

¹⁰ *Příběh jednoho ostrova [The Cuba libre story]*. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

¹¹ GOTT, Richard. *Kuba: nové dějiny*. Přeložil Jiří KUNC. Praha: BB art, 2005.

¹² *Já, Kuba [Soy Cuba]* [film]. Režie Michail KALATOZOV. Sovětský svaz, Kuba, 1964. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Y3HpI898dwg>

1.1. Fidel Castro

V práci je však pro mě nejdůležitějším mezníkem éra Fidela Castra, které bych se chtěla věnovat více podrobněji.

Poté, co Fidel Castro vyčerpal veškeré právní prostředky proti Fulgenciu Batistovi, došel k závěru, že jediným efektivním způsobem, jak ukončit Batistův režim, je prostřednictvím ozbrojené vzpoury. První z nich proběhla během karnevalu dne 26. července 1953, kdy se mladý advokát Fidel Castro, společně se svým mladším bratrem Raúlem a asi stovkou vzbouřenců, pokusil o dobytí Moncadových kasáren, které byly druhou největší vojenskou základnou v zemi.¹³ Situace se však rychle vymkla kontrole a Fidel Castro se svými muži čelil ohromné přesile. Nakonec se museli vzdát.¹⁴

Po zatčení bylo padesát pět povstalců ihned popraveno na místě, pouze několika jednotlivcům se podařilo uprchnout. Většinu z nich, včetně bratrů Castrových, čekal soud. Dne 16. října 1953 stanul Fidel Castro před soudem, při kterém se zastupoval sám a vehementně se bránil. Jeho řeč patří tak k nejslavnějším projevům v dějinách. Tvrdil, že dějiny ho zproští viny.¹⁵ Na počest červencových událostí pojmenovali Castrové svou vzbouřeneckou skupinu „Hnutí 26. července“. Po propuštění z vězení Castro odcestoval do Mexika se svým bratrem a dalšími vzbouřenci. Zde plánovali výcvik, nábor a přípravu na svrhnutí Batistova režimu. K tomuto hnutí se připojilo několik dalších kubánských exulantů¹⁶, kteří rovněž považovali Fulgencia Batistu za brutálního diktátora.

O další převrat se Castro pokusil 26. listopadu roku 1956, kdy vyplul z Mexika s muži na palubě směrem ke Kubě. Po příplutí na ostrov se však setkal s odporem. Většina povstalců padla v bitvě v Alegría de Pío, a ti, kteří přežili, se uchýlili do divoké přírody v pohoří Sierra Maestra. Z 82 povstalců na lodi Granma jich bylo zabito více než 50.

¹³ CASTRO, Fidel. *Dějiny mi dají za pravdu*. Přeložila Věra PETŘÍKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 1976.

¹⁴ MINSTER, Christopher. Cuban Revolution: Assault on the Moncada Barracks: The Attack That Began the Cuban Revolution. *Thoughtco.com* [online]. 2019 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/cuban-assault-on-the-moncada-barracks-2136362>

¹⁵ CASTRO, Fidel. *Dějiny mi dají za pravdu*. Přeložila Věra PETŘÍKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 1976.

¹⁶ Exulant: člověk, který nedobrovolně opustil svou vlast. Pobývá v exilu a má v úmyslu se do své země vrátit, jakmile důvody náboženského, nebo politického pronásledování pomínou.

Castro se následně snažil prezentovat jako národní hrdina, navazující na tradice José Martího¹⁷. Castrovo hnutí postupně nabíralo na síle. Povstalci zdůrazňovali svou nevinnost a zbožnost při nošení Panny Marie Milosrdné na uniformách¹⁸, avšak byli nelítostní vůči označeným nepřátelům, které často popravovali. Batistova armáda na oplátku vraždila každého, koho podezřívala z podpory Castra.

Díky Ernestu „Che“ Guevarovi a jeho Radiu Rebelde se stále více Kubánců dovídalo o Fidelu Castrovi a úspěších jeho povstaleckého hnutí. Do odboje přibývaly stovky lidí a v létě 1958 se Castro cítil natolik silný, že mohl přejít do ofenzivy. Tato situace nejen pozitivně ovlivnila pověst Fidela Castra v očích Kubánců, ale i ve Spojených státech amerických, kde začali lidé vidět Castrovu postavu v hrdinském světle a Batistu ve světle opačném. Éra Fulgencia Batisty tak skončila. Diktátor uprchl se svými nejbližšími a s obrovskou sumou (300 milionů dolarů v hotovosti) do Dominikánské republiky.¹⁹

Zajímavým faktem je, že Castro kubánskou armádu neporazil, ta se sama vnitřně zhroutila, byla demoralizovaná a nebyla ochotna dále podporovat Batistu. Došlo k totálnímu kolapsu institucí a kubánské armády, což umožnilo Castrovi vstoupit do Havany, hlavního města Kuby. V Santiagu ani v Havaně nekladla armáda ani policie vítězným vzbouřencům žádný odpor. Castrovo hnutí spolu s ostatními opozičními silami radostně oslavovalo vítězství. Hnutí 26. července se prohlásilo za osvoboditele Kuby a převzalo moc, což se stalo klíčovým momentem v kubánských dějinách.

Když Fidel Castro převzal kontrolu nad Kubou, nezastával žádnou funkci, nejmenoval se hlavou státu, ale vytvořil vládu složenou z uznávaných kubánských intelektuálů. Ty však postupně nahrazoval vlastními lidmi, včetně svého bratra Raúla a Ernesta „Che“ Guevary, což vyvolalo obavy mezi jeho stoupenci.

Po nástupu k moci byl Fidel Castro zpočátku mezi lidmi oblíbený, vnímali ho jako osvoboditele, ovšem velmi brzo se toto mínění v očích obyvatel změnilo. Začaly radikální čistky „nepohodlných“ či Batistových přívrženců. Mnozí byli popraveni, a to i ve veřejných procesech. Castro se postupně stal premiérem (1959) a prezidentem (1976). V průběhu těchto

¹⁷ José Martí (rodným jménem José Julián Martí y Pérez, byl kubánským národním hrdinou. Byl klíčovou postavou kubánského hnutí za nezávislost na Španělsku a stal se vůdčí osobností tohoto historického hnutí.

¹⁸ Tento symbol je silným propojením s křesťanstvím.

¹⁹ *Příběh jednoho ostrova* [*The Cuba libre story*]. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

let se Kuba výrazně vymezovala proti USA – nejprve byly znárodněny americké firmy se sídlem na Kubě, na což USA reagovaly ekonomickým embargem. Konflikt přerostl i ve vojenský střet, kdy nejnámější bitvou byla ta, která proběhla v Zátocě sviní (1961)²⁰. Po vítězství nad americkými jednotkami Castro prohlásil, že šlo o triumf, kterým sjednotil Kubu. Ekonomicky v této době Kubě pomohl Sovětský svaz a toto nové spojení se stalo součástí globálnějšího konfliktu, tzv. Studené války mezi USA a SSSR. Zatímco SSSR udělil Castrovi vyznamenání „Hrdiny Sovětského svazu“, USA se ho naopak snažily opakovaně svrhnout.

V tomto období, s narůstajícími potížemi v zásobování, nedostatkem spotřebního zboží a potravin či omezením cestování se počet lidí, kteří chtěli opustit Kubu stále zvyšoval. Někteří Kubánci prchali s pomocí americké diplomatické mise. Jiní volili nebezpečnější cestu vlastními silami přes oceán. Každým rokem takto opouštěli vlast tisíce Kubánců a mířili do USA. V dubnu 1980 míra trpělivosti přetekla a režim omezil legální možnosti emigrace. Ve vzdálenosti 150 kilometrů mezi Kubou a Spojenými státy se odehrávala dramatická situace, když Fidel Castro umožnil občanům opustit Kubu, pokud si to přáli. Desetitisíce lidí se vydali na moře na chatrných vorech a člunech, nazývaných „balseros“ neboli voraři. Většina těch, kteří prchali, podcenila náročnost plavby na otevřeném oceánu a bez pomoci měli minimální šanci dosáhnout Spojených států. Jose Basulto spolu s amatérskými piloty založil organizaci s názvem „Brothers to the Rescue“, která ve spolupráci s pobřežní stráží zachránila tisíce životů lidí prchajících z Kuby.²¹

Rok 1991 přinesl Kubě katastrofu v podobě pádu Sovětského svazu. Michaila Gorbačova v prezidentské funkci nahradil Boris Jelcin, který čelil bankrotu země a ukončil finanční a materiální podporu bývalým socialistickým spojencům Ruska. Tím se dostala kubánská ekonomika i armáda do závažných obtíží, neboť Kuba byla v té době silně závislá na SSSR. Ostrov prošel jednou z nejvážnějších krizí ve své historii. Elektrina, uhlí, plyn a ropa, stejně jako většina základních potřeb, byly nedostatkové. Ve větších městech začali chovat zvířata a pěstovat zeleninu, aby si zajistili vlastní potravu. Aby Fidel Castro zachránil stát a udržel se u moci, zavedl úplnou vojenskou kontrolu nad ekonomikou a společností.

²⁰ AUGUSTYN, Adam. Bay of Pigs invasion: Cuban-United States history. BRITANNICA. *Britannica.com* [online]. 2024 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Bay-of-Pigs-invasion>

²¹ *Příběh jednoho ostrova [The Cuba libre story]*. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

Po rozpadu SSSR byl obnoven cestovní ruch, avšak s jediným cílem, a to financovat kubánskou armádu a udržet bratry Castrovy u moci. S postupným stárnutím a zhoršujícím se zdravím Fidel Castro přenechával stále více pravomocí svému mladšímu bratrovi Raúlovi. Fidel Castro stál v čele státu půl století, kdy svými názory ovlivňoval každodenní život na Kubě. Zajímal se o své postavení, hledal způsob, jak si podmanit lidi, avšak neprojevoval svůj zájem o blahobyt jeho občanů. Jeho bratr Raúl se ujal prezidentského úřadu v roce 2008 a do roku 2021 pokračoval v poslání svého staršího bratra. Během svých dějin zažila Kuba vzestupy a pády nejednoho hrdiny a trpěla pod nejedním despota, ale nikdy se nevzdala svého snu o svobodě.

1.2. Organizace Pedro Pan

„Naši rodiče udělali nesnesitelně těžké rozhodnutí poslat nás pryč sami. Báli se, že budeme indoktrinováni komunistickým dogmatem. A tak se naši rodiče rozhodli, že nás odtamtud dostanou a pošlou nás pryč.“²²

JOSÉ AZEL, PH.D

PEDRO PAN, 19. ČERVENCE 1961, VĚK 13 LET

Operace Pedro Pan byl tajný projekt, který odvezl více než 14 000 kubánských nezletilých dětí ve věku 6 až 18 let bez doprovodu rodičů do Spojených států amerických mezi lety 1960 a 1962. Byli posláni poté, co se rodiče obávali, že Fidel Castro a komunistická strana plánuje zrušit rodičovská práva a umístí nezletilé děti do komunistických indoktrinačních center, běžně označovaných jako Patria Potestad. Operace Pedro Pan byla největším zaznamenaným odvodem nezletilých dětí bez doprovodu rodičů na západní polokouli.

Program byl vytvořen Katolickým úřadem sociální péče (Catholic Charities) v Miami ve Spojených státech amerických v prosinci 1960 na žádost kubánských rodičů. Měl umožnit dětem život v Miami a vyhnout se tak marxisticko-leninské indoktrinaci. Mezi dětmi byly zastoupeny všechny socioekonomické skupiny, většina ale pocházela ze střední třídy. Nízký počet chudých dětí v operaci Pedro Pan byl nepochybně způsoben nedostatkem finančních zdrojů. Navíc kvůli Castrovým slibům, že pomůže jejich třídě, byla kubánská nižší třída většinou nadšena ze změn, které se na ostrově měli odehrávat. Důvody, proč tolik rodičů ze střední třídy poslalo své děti do exilu, byly různé. Obecně řečeno, přízrak komunismu byl pro

²² Pedro Pan. Pedropan.org [online]. c2021 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z: <https://www.pedropan.org/history>

mnoho Kubánců, zejména ze střední a vyšší třídy děšivý. Strach rodičů pramenil z různých důvodů. Obávali se, že stát odvede jejich dospívající syny do armády, obávali se o budoucnost svých dětí a v neposlední řadě měli strach ze zbavení rodičovských práv, což představovalo obavu z pokusu oddělení dětí od jejich rodin a přeměnit je na věrné stoupence revoluce.

Program Pedro Pan se skládal ze dvou hlavních částí: hromadná evakuace kubánských dětí letadlem do Spojených států – Miami jako zvláště běžného centra – a programy nastavené tak, aby o děti bylo postaráno, jakmile přijedou. Oba programy vedl otec Bryan O. Walsh z katolického úřadu sociální péče. Odloučení od dětí bylo pro rodiče pochopitelně obtížné. Během celé operace Pedro Pan bylo vynaloženo veškeré úsilí, aby se děti vyhnuli publicitě a jakékoli snaze je využít k politické propagandě. Agentura udržovala s Kubou minimální kontakty kromě rodičů, jejichž děti byly v její péči. Operace Pedro Pan působila skrytě ze strachu, že by na ni bylo pohlíženo jako na proticastrovskou politickou akci.²³

„Neviděla jsem je 18 let. Nechci to říkat znovu, protože začnu brečet. Tolik jsem trpěla, tolik, tolik... ale udělala bych to znovu, protože dostat je z komunismu do země svobody, této požehnané země, je k nezaplacení.“²⁴

MARTA ORTEGA (1921-2018)

MATKA PEDRO PAN ED RABEL

1.3. Svátky, oslavy a tradice

Na Kubě se slaví obrovské množství svátků, oslav, kulturních akcí a festivalů, jejichž výčet se zdá téměř nekonečný. Některé z těchto událostí nesou politické konotace, přičemž se slaví výročí národních hrdinů a klíčových momentů v boji za nezávislost Kuby.

Mezi nejvýznamnější a hlavní státní svátek patří 1. leden (1959), kdy se slaví Día de la Liberación, nebo také Triunfo de la Revolución. V tento den občané Kuby slaví vítězství revoluce vedené Fidelem Castrem.

Dalším významným svátkem je 26. červenec – Día de la Rebellía Nacional. V tento den se konají oslavy k příležitosti útoku na kasárny Moncada z 26. července 1953. K tomuto svátku

²³ TRIAY, Victor Andres. *Fleeing Castro: Operation Pedro Pan and the Cuban Children's Program*. 1. University Press of Florida, 2016.

²⁴ Pedro Pan. *Pedropan.org* [online]. c2021 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z: <https://www.pedropan.org/history>

byly přeloženy i hlavní karnevaly, které se na Kubě konají. Takové slavnosti často nabývají podoby průvodů, jichž se účastní většina obyvatelstva.

Výraznou část tvoří také různé náboženské svátky, zahrnující jak křesťanské, tak afrokubánské tradice. Mezi tyto události patří také karnevaly, které jsou považovány za významný prvek kulturního dědictví.

Mezi nejvýznamnější náboženský svátek na Kubě patří jednoznačně 8. březen. Tento den se konají náboženské poutě do El Cobre, kde je umístěna soška Virgen de La Caridad, patronka Kuby. Uctívají ji jak křesťanští, tak i afrokubánští stoupenci víry. Obyvatelé ostrova jsou známí svou pověřivostí, což odráží hloubku kulturních kořenů a tradic na Kubě.

Jednou z nejvýraznějších tradic je oslava patnáctých narozenin mladé dívky. V kubánské tradici „la fiesta de los quince años“, se slaví opulentním, luxusně nabitým rituálem, který značí její proměnu v ženu. Na Kubu byla tato tradice přenesena ze Španělska v 19. století, kdy bylo velice oblíbené uvádět mladé ženy do společenského života. Na Kubě se patnácté narozeniny dívek slaví jako výjimečná událost. Obvykle představují velké náklady pro její rodinu, zejména pro dívčinu matku, která roky šetří, aby mohla oslavu zaplatit. Součástí oslav je často opulentní večírek a profesionální fotografování dívky. Matka pečlivě vybírá oblečení, výzdobu, místo konání, program a občerstvení pro oslavu. V nejextravagantnějších případech se pořádá taneční zábava ve stylu dvorního plesu. Kromě hlavní oslavenkyně, quinceañery, a jejího mužského tanečního partnera, „el galána“, se ho účastní 14 párů. Choreografii připraví profesionální tanečník a mladí účinkující mají za úkol nacvičovat jeden až tři měsíce před akcí, často pod jeho vedením.

Tanec vždy začíná valčíkem. Tanečníci vystupující ve formální fázi akce, mají na sobě oblečení ve stylu 18. století napodobující španělskou koloniální éru. Dívky v nadýchaných širokých šatech, chlapi v černých nebo bílých oblecích, často ve smokingu. Po valčíku tanečníci předvádějí další tance, jako je například kasino, danzón nebo reggaeton, přičemž hlavní roli přebírá quinceañera. Po skončení slavnostního tanečního zahájení, je taneční parket volný pro všechny účastníky a slavnost pokračuje, až do časných ranních hodin. V den oslavy se quinceañera promenáduje po městě ve starém americkém kabrioletu nebo v kočáře taženém koňmi. Na sobě má široký šat ve stylu 18. století. Tato projížďka končí na místě oslavy. Quinceañera vchází v doprovodu svého otce nebo jiné mužské postavy a malé holčičky zvané la damita, vystupující jako dvorní dámy, nesoucí okvětní lístky a sypají je před hosty. V sále, kde se oslava koná, je na centrálním pódiu umístěn obrovský dort. Je často bohatě zdobený

ozdobami, jako jsou fontány s tekoucí vodou, světla a svíčky. Malé panenky, které zobrazují tanečnice jsou umístěny na spodních patrech dortu a quinceañera stojící na horním patře dortu. Po celou dobu večera je s quinceañerou zacházeno jako se ženou, či jako s princeznou. Její matka, taneční partner nebo třetí osoba se starají o všechny její potřeby. Upravují jí účes, šaty a líčení.

Dívka je v tento ten vyvýšena nad ostatní a usazena do popředí, a to doslova. Při tanci bývá často fyzicky vyvýšená a obvykle sedí výše, než je její výška a v neposlední řadě i na dortu její postavička stojí na nejvyšším patře jako jediná. Kromě oslavy se v průběhu večírku pořizují fotografie, nebo videa na kameru.

Tato tradice se na Kubě zachovává i do dnešních dnů. Oproti tomu patnácté narozeniny chlapce proběhnou bez jakýchkoli slavnostních událostí.²⁵

²⁵ HÄRKÖNEN, Heidi. Girls' 15-Year Birthday Celebration as Cuban Women's Space Outside of the Revolutionary State. *Journal of the Association of Social Anthropologists*. 2011, 1-35.

2. One Day at a Time

Americký televizní sitcom *One Day at a Time*, česky *Den za dnem*, představuje moderní interpretaci klasického sitcomu od Normana Leara. Původní verze tohoto televizního pořadu byla vysílána v letech 1975 až 1984 a sledovala příběh samoživitelky Ann Romano a jejích dvou dcer, Julie a Barbary. V roce 2017 byl vytvořen reboot tohoto seriálu pro streamovací platformu Netflix. Po svém uvedení získal seriál *One Day at a Time* uznání kritiky a novinářů, kteří ocenili výkony Justiny Machado (Penelope) a Rity Moreno (Lydia). Nová verze tohoto amerického sitcomu byla dokonce zařazena mezi nejlepší televizní pořady roku 2017, přičemž řada kritiků jej řadila mezi deset nejlepších pořadů roku.²⁶

One Day at a Time je radostný a srdce hřející komediální seriál, který mapuje život tří generací kubánsko-americké rodiny žijící v losangeleské čtvrti Echo Park. Stejně jako v každé jiné rodině prochází i tato různými vzestupy a pády. Seriál dokázal oslovit široké publikum díky svému zpracování různorodých a často kontroverzních témat, jako jsou duševní choroby, imigrace, sexismus, genderová identita, a s tím i spojená homofobie a v neposlední řadě rasismus, se kterým se potýkají hispánští obyvatelé žijící ve Spojených státech. Divák nahlíží skrze seriál do každodenního života kubánsko-americké rodiny, kde každá postava nachází svou vlastní cestu životem. Tato skutečnost je jedním z důvodů, proč má seriál tak velkou vášnivou fanouškovskou základnu. Seriál nabízí rozmanitost charakterů a příběhů jednotlivých postav, že každý divák si zde najde téma, které je mu nejbližší a dokáže tak s postavou soucítit.

One Day at a Time disponuje čtyřmi sériemi. První tři sezóny mají třináct epizod s průměrnou délkou 30 minut a jsou dostupné na streamovací platformě Netflix. Poslední, čtvrtá série, sestává pouze ze sedmi dílů, a to z toho důvodu, že v březnu 2020 došlo k přerušování natáčení kvůli pandemii Covid-19. Tato série už ani nebyla vysílána na streamovací platformě Netflix, nýbrž na televizní stanici Pop.²⁷

Tvůrci se pokusili nalézt alternativu v podobě animovaného speciálu, který se stal zároveň finálním dílem a konečným rozloučením se seriálem *One Day at a Time*. Dne

²⁶ DEL RÍO, Esteban a Kristin C. Moran MORAN. Remaking Television: One Day at a Time's Digital Delivery and Latina/o Cultural Specificity. Sage Journals [online]. 2019 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0196859918825332>

²⁷ běžně označovaná jako Pop TV, je americký placený televizní kanál vlastněný společností Paramount Global pod její divizí sítí prostřednictvím MTV Entertainment Group. Je to obecný zábavný kanál, který se zaměřuje především na programy týkající se populární kultury)

8. prosince 2020 bylo oznámeno, že nadále nebudou vytvořeny žádné nové epizody, čímž seriál definitivně končí. Konec televizního sitcomu zasadilo ránu do mnoha srdcí, především do zastoupení latino rodin a LGBTQ komunity.²⁸ Seriál obdržel několik ocenění a nominací, včetně čtyř nominací na Primetime Emmy Award za vynikající střih vícekamerových snímků v kategorii komediální seriál, přičemž toto ocenění získal seriál dvakrát v letech 2019 a 2020. Na udílení cen Imagen Foundation Awards v roce 2017 získal seriál ocenění pro nejlepší televizní program v hlavním vysílacím čase v kategorii komedie. Dále byly oceněny kategorie Nejlepší herečka – Televize (Justina Machado), Nejlepší herečka ve vedlejší roli – Televize (Isabela Gomez) a Nejlepší mladý herec – Televize (Marcel Ruiz). Rita Moreno byla nominována na Critics' Choice Television Award za nejlepší herečku ve vedlejší roli v komediálním seriálu. Seriál byl také třikrát nominován na cenu GLAAD Media Award za vynikající komediální seriál.²⁹

Různé kulturní aspekty prezentované v televizním vysílání nesou významná poselství, která zaujímají pozornost diváků na celém světě. Tento jev je zvláště výrazný v kontextu Spojených států, kde televizní přijímače dominují většině domácností a jsou dostupné všem věkovým skupinám. Situační komedie, jakožto žánr, je zvláště vnímána americkým obyvatelstvem více než jakýkoli jiný žánr. Sitcom představuje charakteristický americký komediální žánr masové komunikace, jenž často nachází své využití na moderní stramovací platformě Netflix, založené na modelu předplatného. Popularita Netflixu pramení z jeho schopnosti umožnit divákům úplnou kontrolu nad sledováním programů. Tato oblíbenost vychází nejen z technologických aspektů, ale také z toho, že Netflix reflektuje témata a kultury, které byly dříve opomíjeny. Situační komedie *One Day at a Time* je ukázkovým příkladem, představující traumata postavy Lydie, kubánské migrantky, která opustila svou vlast a začala nový život ve Spojených státech amerických, unikajíc útlaku kubánského režimu. I když postavy v seriálu jsou fiktivní, jejich příběhy a zážitky reprezentují reálnou populaci jednotlivců, kteří prošli podobnými traumatickými historickými událostmi. Toto se týká i druhé generace, jak ilustruje postava Penelope, která se potýká s podobnými, ale odlišnými otázkami identity jakožto válečná veteránka z Afganistánu.

²⁸ MORALES, Christina. End of 'One Day at a Time' Removes One of TV's Few Latino Families. The New York Times [online]. 2020 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/12/10/arts/television/one-day-at-a-time-canceled.html>

²⁹ Den za dnem. In: CSFD.cz [online]. [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/478677-den-za-dnem/oceneni/>

Seriál naznačuje, že národní identita jednotlivců ovlivněných traumatickými událostmi a sdílená s jejich kubánsko-americkými rodinami může formovat veřejné názory. V tomto kontextu je sledování *One Day at a Time* nejen zábavné, ale také poskytuje pohled do dynamiky národní identity, přičemž se dotýká klíčových témat kubánské diaspory v americké společnosti.³⁰

2.1. Obsazení

Americká herečka hispánského původu Justina Machado ztvárnila v seriálu hlavní roli Penelope Alvarez. Jedná se o matku dvou dospívajících dětí, Eleny a Alexe, a zároveň válečnou veteránku. Její postava se potýká s mnoha výzvami spojenými s rodičovstvím, prací a posttraumatickým stresem z válečných zkušeností. Jako matka a hlava rodiny čelí postava Penelope výzvam současného rodičovství, včetně otázek sexuální orientace, feminismu a mezilidských vztahů. Seriál se těmito otázkám věnuje s humorem a citlivostí. Tato postava dále čelí výzvam spojeným s finanční stabilitou rodiny, což je důležitým motivem v příběhu. Penelope pracuje jako zdravotní sestra, ovšem v průběhu seriálu si začne dodělávat studium na kvalifikovanou sestru, aby si nejen splnila svůj sen, ale zároveň byla schopná lépe finančně zabezpečit svou rodinu jako samoživitelka. Penelope je postava, která přináší do seriálu rovnováhu mezi humornými a emocionálními momenty. V neposlední řadě její odevzdaná láska k rodině a odhodlání řešit životní situace s optimismem dodává seriálu pozitivní energii v těžkých momentech.

Isabela Gomez ztvárňuje postavu Eleny Alvarez, dceru hlavní postavy Penelope. Elena je výrazná postava se silným osobnostním zaměřením a významnými charakteristikami. Postava Eleny je známá svými feministickými názory a zaujetím pro sociální spravedlnost. Její postava se angažuje v různých aktivitách, bojuje za práva žen a vyjadřuje své názory na nerovnosti. S tím souvisí, že je otevřená ohledně své sexuální orientace a odhaluje svoji lesbickou identitu. Toto téma bylo v seriálu zpracováno s citlivostí a bylo vnímáno pozitivně v rámci zobrazování různorodosti a inkluзивity. I přesto, že se tato postava může zdát jako nezávislá a silná žena, má hluboké pouto ke své rodině. Její vztah s matkou Penelope a babičkou Lydií hraje v seriálu důležitou roli. Postava Eleny je dále velmi intelektuálně nadaná

³⁰ SALAS, Valentina. How the Netflix sitcom “One Day at a Time” shapes the national identity of Cuban Americans through the use of humor. In: Murray State University [online]. [cit. 2024-01-08]. Dostupné z: <https://digitalcommons.murraystate.edu/scholarsweek/Spring2020/GlobalLanguages/4/>

a zaměřuje se na své vzdělání. Její ambice a touha po znalostech jsou zřetelné, což přináší do rodiny specifický pohled na svět. Stejně jako většina postav v seriálu má i postava Eleny smysl pro humor a je schopna vyjádřit své názory s jemným sarkasmem.³¹ Postava Eleny je moudrá a svěťácká, ale zároveň je také nezralá a nezkušená. Elenina cesta sebeobjevování se tak nakonec stane srdcem první série, a to především z toho důvodu, že její sexualita je v dnešní době tak důležitým tématem a vnitřním bojem tolika mladých lidí. Právě proto je příběh Eleny tak důležitý.³²

Marcel Ruiz hraje postavu Alexe Alvarez, syna Penelope. Role syna v sitcomu odehrává důležitou roli v rodinných dynamikách. Je typickým teenagerem, což se odráží v jeho chování a postojích. Skrze něj diváci prožívají typický „coming of age“ – příběh hledání identity, vztahů s vrstevníky a snahu porozumět světu kolem něj. Alex jako člen latinsko-americké rodiny má své kořeny a kulturu, které jsou v seriálu zdůrazňovány. Postava přináší do příběhu téma identity a integrace do americké společnosti. Přináší ovšem i téma rasismu, které postava mladého chlapce čelí. Stejně jako každý náctiletý, i Alex Alvarez prochází procesem růstu a změn. Jeho postava se vyvíjí v průběhu seriálu, ať už jde o osobnostní a fyzické změny, vztahy nebo zvládání životních výzev. Tyto prvky přidávají realističnost nejen postavě, ale i samotnému seriálu a zrcadí témata spojená s dospíváním.

Herečka Rita Moreno v seriálu představuje postavu Lydie Riera, která je babičkou hlavní postavy Penelope Alvarez a významným symbolem kubánské kultury. Postava Lydie v sobě nese hluboké spojení s latinsko-americkou kulturou, tradicemi a hodnotami. Její postava tak reflektuje bohatství a rozmanitost této kultury, s čímž je spojeno i to, že Lydie je postavou s hlubokou historií, která se v průběhu seriálu odhaluje. Její příběh zahrnuje emigraci, rodinné vztahy a osobní výzvy, což dodává postavě vícevrstevnatost a komplexnost. Toto téma širě rozvedu v praktické části této bakalářské práce. Dále je Lydie výrazně excentrickou postavou s vlastním jedinečným stylem a osobností. Její komerční chování a humorné hlášky přinášejí do seriálu lehkost a komické prvky. Přináší do seriálu komický reliéf svým vtípem a nesmělým chováním, ovšem současně může být postava zdrojem emocionálních momentů, kdy odhaluje své vlastní obavy, radosti a zážitky.

³¹ FERNANDEZ, Maria Elena. One Day at a Time Star Isabella Gomez on Norman Lear, Rita Moreno, and Her Breakout Role. Vulture [online]. 2017 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.vulture.com/2017/01/isabella-gomez-one-day-at-a-time.html>

³² Tamtéž.

Další důležitou postavou, tentokrát mimo rodinu Alvarezových, je Schneider (Todd Grinnell), který je jejich susedem. Tato postava přináší do seriálu výrazný kontrast k hlavní rodině. I když je z počátku jeho vztah s Alvarezovými ovlivněn jeho bohatstvím a nekonvenčním způsobem života, postupem času se stává součástí jejich rodiny. Dále tato postava prochází silným vývojem a růstem v průběhu seriálu. Zpočátku se může zdát povrchní a lehkovážný, ale s postupem času diváci vidí, jak Schneider začíná chápat hloubku a hodnotu skutečné rodiny. Todd Grinnell je oceněn za svůj komický talent a schopnost přinést do projektů lehkost. Jeho role v *One Day at a Time* získala u diváků a kritiků uznání pro svůj humor a charismatický projev.

Poslední klíčovou roli ztvárnil Stephan Tobolowsky, a to roli lékaře Dr. Leslieho Berkowitze. Tato postava je známa svou přátelskou a podpůrnou povahou. Dr. Berkowitz má mnohé komické momenty, které přinášejí do seriálu lehkost. Jeho interakce s postavami přinášejí do seriálu humorné situace. Dokonce v některých momentech se Dr. Berkowitz stává také součástí rozšířené rodiny Alvarezových, což obohacuje dynamiku seriálu. Charakter Dr. Berkowitze v seriálu *One Day at a Time* je tedy kombinací lékařské odbornosti, přátelského přístupu a komických prvků, které přispívají k celkovému tónu seriálu.

3. Metodologie

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu kubánské kultury v americkém televizním seriálu *One Day at a Time*. Cílem je tedy zjistit, jakým způsobem je v seriálu konstruovaná „kubánskost“ a jakým způsobem je v seriálu reprezentovaná kubánská kultura. Pro dosažení tohoto cíle bude využita sémiotická analýza v pojetí Johna Fiska.³³

V rámci sémiotické analýzy bude zkoumáno, jak je v tomto televizním pořadu zakódovaná kubánská kultura. Tomu přispívají znaky, které jsou dle sémiotiky uspořádány do systému pravidel pro jejich čtení, tedy kódu, jenž je sdílený mezi členy kultury, generuje a šíří význam v dané kultuře. Kódy slouží jako spojnice mezi producenty, texty a publikem, přičemž vytvářejí hierarchickou strukturu a fungují jako prostředníci intertextuality, která propojuje texty v síti významů tvořících náš kulturní svět.³⁴ Hlavním cílem sémiotické analýzy je dekodování symbolů a významů textů. Tato práce vychází z Fiskovy teorie kódování televizní události, která aplikuje sémiotický přístup na televizní médium. John Fiske v úvodní části své práce *Television Culture* zdůrazňuje, že komunikace je vzájemný proces a upozorňuje na důležitost kódů v procesu vnímání reality a přenosu informací prostřednictvím médií, včetně televize. Komunikace je chápána jako proces, který zahrnuje nejen přenos informací, ale i neverbální projevy (jako jsou například účesy) a sociální interakce.³⁵

³³ FISKE, John. *Television culture*. Second edition. London: Routledge Classics, 2011, s. 1-20.

³⁴ *Tamtéž.*

³⁵ *Tamtéž.*

Realita	Sociální kódy	Vzhled, oblečení, líčení, prostředí, chování, řeč, gesto, zvuk, výraz, ...
Reprezentace	Technické kódy	Kamera, střih, osvětlení, hudba, zvuk, ...
	Konvenční reprezentační kódy	Narativ, konflikt, postava, akce, dialog, scéna, obsazení, ...
Ideologie	Ideologické kódy	Patriarchát, materialismus, kapitalismus, rasa, třída, individualismus, ...

Tabulka č. 1: kódování televizní události dle Johna Fiska.

V této práci je zkoumáno, jakým způsobem je kubánská kultura zakódovaná v televizním seriálu *One Day at a Time*. Konkrétněji, realita je chápána jako již předem zakódovaný koncept, jehož interpretace a porozumění závisí na kultuře a příslušných kódech. Ačkoliv může existovat objektivní realita, její vnímání a interpretace jsou determinovány kulturními kódy, což vede k tomu, že realita je vždy subjektivně interpretována a zakódována.³⁶

V rámci této práce bude dále zkoumáno, jak technické kódy a reprezentační konvence médií ovlivňují výslednou podobu zakódované reality prostřednictvím televize. Zatímco společenské kódy jako barva pleti, oblečení, vlasy nebo výraz v obličeji, jsou relativně dobře identifikovatelné, naopak konvenční a ideologické kódy jsou obtížněji specifikovatelné a jejich vzájemný vztah je složitější.

Sémiotické analýze v této práci je podrobena první sezóna seriálu *One Day at a Time*. Z hlediska nosnosti tématu jsou některé z epizod bohatší na významy, proto je

³⁶ FISKE, John. *Television culture*. Second edition. London: Routledge Classics, 2011, s. 1-20.

analýza vystavena kolem nich a doplněna o poznatky z epizod dalších. Jedná se zejména o třetí epizodu s názvem „No Mass“³⁷, která se věnuje tématice náboženství v kubánské a hispánské kultuře, prostřednictvím konfliktu generací. Dále je to devátá epizoda, „Viva Cuba“³⁸, která se zabývá především historickou událostí, jako je nástup k moci Fidela Castra a operace Pedro Pan. A v neposlední řadě také třináctá epizoda, „Quinces“³⁹, ve které jsou zobrazeny přípravy a samotná oslava patnáctých narozenin, která na Kubě symbolizuje vstup ženy do společnosti.

V rámci analýzy jsou v každé epizodě identifikovány klíčové sémiotické prvky, které jsou analyzovány z hlediska dialogů, vizuálních prvků, gest, symbolů a dalších znaků, které nesou kubánský kulturologický význam. Dále je provedena analýza vzorů a vztahů mezi identifikovanými kódy v rámci vybraných epizod s cílem odhalit jejich vzájemné propojení a vliv na vytváření významové vrstvy v kontextu kubánské kultury.

3.1. Náboženství

Tématika náboženství je přítomna v celé první sérii seriálu *One Day at a Time* nejrůznějšími malými detaily, jako je například fotka papeže v bytě. Tyto detaily jsou reprezentovány především postavou Lydie. Ke své podrobné analýze jsem zvolila třetí epizodu s názvem „No Mass“, v překladu „Žádná mše“, kde je významně zastoupeno téma náboženství, které ovlivňuje jednání a reakce postav. Náboženství, jakožto klíčový prvek v životě mnoha jedinců, zde hraje významnou roli v dynamice vztahů a rozhodování postav, což odráží širší sociokulturní kontext hispánské komunity. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu přítomnosti a vlivu náboženství v této epizodě, přičemž se snaží porozumět, jaké hodnoty a motivace jsou spojeny s náboženským vyznáním a jak se tyto prvky promítají do chování a rozhodnutí postav. Analytický přístup k tématu náboženství v této epizodě poskytne hlubší vhled do kulturního a sociálního kontextu, v němž se příběh odehrává, a přispěje k porozumění komplexnosti charakterů a jejich interakcí.

V úvodní scéně epizody „No Mass“⁴⁰, sledujeme postavu Lydie, jak připravuje pro svou rodinu snídani a zároveň se rytmicky pohupuje na skladbu *Azúcar Negra* zpěvačky Celie

³⁷ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

³⁸ *One Day at a Time*. 9. díl, 1. série. Viva Cuba [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

³⁹ *One Day at a Time*. 13. díl, 1. série. Quinces [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁴⁰ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

Cruz.⁴¹ Její tanec ji dovede až k lednici, kde pečlivě připevňuje fotografii papeže a vysílá k němu vzdušný polibek. Tímto gestem Lydie jasně vyjadřuje svoji úctu a obdiv ke svatému otci, což poukazuje na důležitý význam, který náboženství zaujímá v jejím životě. V momentě, kdy přichází do místnosti Penelope, obrací se na Lydii s otázkou ohledně fotografie papeže na lednici a navrhuje, aby byla umístěna jinde. Lydie odpovídá, že papež je pro ni zdroj inspirace a radosti. Tato výměna mezi Penelope a Lydií naznačuje, že ačkoliv Penelope možná nerozumí Lydiině úctě k papeži, respektuje její náboženské přesvědčení a usiluje o porozumění Lydiiným pocitům.

Děj se posouvá dál, když Penelope přichází s nápadem rodinného výletu, který by společně mohli s rodinou podniknout v sobotu, jelikož má pocit, že s ní netráví tolik času, kolik by chtěla, kvůli jejím pracovním povinnostem. Ovšem Elena a Alex mají již jiné plány, a tak Penelope navrhuje výlet přesunout na neděli. Vynechání nedělního kostela se však nelíbí Lydii, což rozpoutává hádku mezi matkou a dcerou. Penelope se pokouší přesvědčit Lydii, že jedno vynechání návštěvy kostela nepředstavuje problém. Lydie však trvá na tom, že nedělní mše je pro ni tradicí. Diskuze se rozvíjí dál, když se do rozhovoru zapojuje Schneider s návrhem kompromisu. Navrhuje, aby rodina ráno navštívila kostel a poté společně vyrazila na rodinný výlet. Na poznámku Schneidra se Penelope ohradí: „Jsme Hispánci, kostel je na celý den. Než skončí mše a pozdravíš se s *fulano y fulana*⁴², je pět odpoledne.“⁴³ Penelope vyjadřuje své přání strávit víkend s dětmi, jelikož je má ráda. Avšak Lydie si pevně trvá na svém a odmítá myšlenku, že by rodina vynechala nedělní návštěvu kostela.

„Elena: „Souhlasím s mámou. Do kostela chodit nemusíme. Konec konců, abuelita, v polovinu toho ani nevěříš.“

Lydie: „Věřím všemu“

Elena: „Vážně? Při svatém přijímání věříš, že jíš skutečný tělo a krev Kristovu?“

Lydie: „Ne, to je symbol. Nebuď nechutná.“

Penelope: „Pokud to chápeš takhle, tak jsi protestantka.“

Lydie: „Nemusíš mi nadávat. Vím, že dobrý katolík kostel nevynechává.““⁴⁴

⁴¹ CRUZ, Celia. *Azúcar Negra*. In: YouTube [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UHEuUr27AQ>

⁴² „*Fulano y fulana*“ ve španělštině je obvykle používán jako výraz pro nezjištěné osoby, které jsou obvykle v rozhovoru nebo situaci relevantní. Je to ekvivalent anglického výrazu „*so-and-so*“.

⁴³ *One Day at a time*. 3 díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁴⁴ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

V epizodě s názvem „No Mass“⁴⁵ je zřejmý odraz rozmanitosti náboženských postojů a praktik. Vzhledem k historii Kubánské revoluce v roce 1959 a následným politickým událostem byla náboženská praxe na Kubě omezena a ovlivněna komunistickým režimem, čímž se vytvořilo rozdílné vnímání a interpretace náboženství mezi různými generacemi. Ve scéně je patrný konflikt mezi matkou (Lydie) a dcerou (Penelope), který reflektuje generační a kulturní rozdíly v jejich pohledu na náboženskou praxi a autoritu. Na základě této historie lze interpretovat scénu tak, že Lydie reprezentuje starší generaci Kubánců, kteří byli vychováni ve víře, která je spojená s římským katolicismem.

Postava Lydie tak zastává tradiční katolické hodnoty a zdůrazňuje důležitost účasti na nedělní mši, což reflektuje historický vliv římského katolicismu na Kubě. Její přesvědčení o nutné účasti na náboženských obřadech a dodržování tradičních náboženských praktik je v souladu s katolickou tradicí, která byla na Kubě dominantní před revolucí v roce 1959. Její postoj odráží autoritativní přístup k rozhodování v rodině, kdy očekává, že její dcera bude dodržovat tradiční náboženské praktiky, jak to dělala ona sama.

Na rozdíl od toho postava Penelope představuje mladší generaci Kubánců, která se narodila ve Spojených státech amerických. Její postoj k náboženství je charakterizován moderním, sekularizovaným a skeptickým přístupem, který je formován jak americkou kulturou a prostředím, ve kterém vyrostla, tak zkušenostmi její matky.

Dynamika konfliktu mezi tradičními a moderními hodnotami odráží proměnu kubánské společnosti a způsoby, jakými obyvatelé Kubánské republiky reagují na náboženské a kulturní změny. Tento konflikt ukazuje, že v rámci kubánských rodin mohou vznikat rozpory a kulturní třenice ohledně víry a tradic, což je odrazem širších společenských změn a transformace kubánské společnosti.

Práce se bude dále věnovat tématu symboliky svatého přijímání v rámci katolické církve, která spočívá ve víře v transformaci hostie⁴⁶ a vína na skutečné tělo a krev Ježíše Krista během eucharistické slavnosti⁴⁷. Tento proces, známý jako transsubstanciacce, je základním prvkem katolické nauky o eucharistii. Podle této nauky se během svatého přijímání hostie a

⁴⁵ *Tamtéž.*

⁴⁶ Hostie, která je používána v katolické církvi, je nekvašený chléb. V pravoslavné církvi je naopak používán chléb kvašený.

⁴⁷ Eucharistie je křesťanský obřad, slavený k připomenutí Poslední večeře Ježíše Krista před jeho ukřižováním. Hlavním prvkem obřadu je rituální konzumace chleba a vína, které podle víry křesťanů obsahují tělo a krev Krista.

víno doslova proměňují v tělo a krev Krista, přestože jejich vnější podoba zůstává zachována. Katolíci tak věří, že při svatém přijímání přijímají samotného Krista, nikoli pouze symboly nebo připomínky.⁴⁸

Názor Lydie, že svaté přijímání má spíše symbolický charakter, může být interpretován jako alternativní pohled na tuto nauku. Někteří lidé mohou vnímat svaté přijímání jako rituální gesto nebo symbolickou připomínku Kristovy oběti spíše než jako doslovnou transformaci. Tento názor může být přítomen v různých odvětvích katolické církve, i když není v souladu s oficiálním učením.

Penelope naznačuje, že Lydiin názor na svaté přijímání jako na symbol by mohl být charakteristický pro protestantské vyznání. V některých protestantských církvích je eucharistie skutečně vnímána pouze symbolicky. Toto tvrzení však Penelope vyjádřila v afektu během sporu, jelikož Lydie jasně poznamenala, že zůstává věrná katolické víře a stále považuje svaté přijímání za důležitou součást své víry.

V průběhu hádky se Penelope také ohrazuje větou: „Rozhlédni se, mami. Říkala jsem ti, že nechci mít všude kříže a papeže. Můj byt vypadá jako Ježíšova fanouškovská stránka. Tohle je můj byt a já rozhoduju, jestli chci obězní děti nebo jestli se na mě při čůrání dívá papež.“⁴⁹

Touha Lydie mít kříže a obrazy papeže v domě reflektuje hlubší náboženské přesvědčení a tradice, které jsou běžné v katolické víře, která historicky dominuje na Kubě. Jsou pro ni důležitou součástí její identity a způsobu života. Můžeme mluvit taky o emocionálním spojení k těmto symbolům, představují pro ni zdroj útěchy, naděje, inspirace a duchovní síly v každodenním životě. Celý konflikt mezi matkou a dcerou může být z pohledu Lydie vnímán jako obrana tradičních hodnot a snaha udržet náboženskou identitu a praxi v rodině, proti odporu Penelope k náboženským symbolům. Na druhou stranu tato scéna nabízí pohled na postoj Penelope k náboženství a jeho projevy v domácím prostředí, což může být interpretováno v kontextu vnímání náboženství na Kubě a u hispánských komunit obecně.

Její tvrzení, že „tohle je můj byt a já rozhoduju“, naznačuje, že si přeje mít kontrolu nad tím, co je přítomno v jejím osobním prostoru, včetně náboženských symbolů. Konflikt mezi

⁴⁸ ŠPIDLÍK, Tomáš. Eucharistie: Lék nesmrtnosti. Refugium Velehrad-Roma, 2021.

⁴⁹ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

Penelope a Lydií končí tak, že se Penelope postaví své matce a rozhodne se vynechat nedělní návštěvu kostela. Následujícího rána se rodina probouzí a zjišťuje, že Lydie není ve svém pokoji ani v bytě Alvarezových, což vyvolává obavy o její bezpečnost. Penelope odchází do práce a rozhodne se konzultovat situaci se svým nadřízeným, doktorem Lesliem.

Dr. Leslie se zajímá, zda se Penelopina matka ozvala. Penelope odpovídá negativně, avšak se domnívá, že už jistě bude doma. Během tohoto dialogu si Penelope uvědomuje, že ji matka hodně podporuje a v podstatě zastává všechny domácí práce. V tomto okamžiku zazvoní Penelopin telefon. Volá jí Schneider, který ji informuje o matčině nepřítomnosti. Penelope to začíná znepokojovat. Dr. Leslie klade otázku: „Kam by šla zbožná katolická žena po hádce s dcerou ohledně náboženství?“⁵⁰ Penelope na to nereaguje a namísto toho poděkuje.

Dialog mezi Penelope a Dr. Lesliem ukazuje, jak náboženství ovlivňuje vztahy a chování postav. Otázka Dr. Leslieho naznačuje, že náboženské hodnoty mohou mít vliv na rozhodování a jednání v obtížných situacích. V čase 17:11 přirozeně přichází scéna v kostele jako pokračování předchozího dění, kdy Penelope hledá svou matku Lydii. Než se Penelope vydá za svou matkou, pokropí se svěcenou vodou a pokřížuje se. Tímto symbolickým gestem postava Penelope ukazuje, že i přes její osobní přesvědčení si udržuje určitý respekt k náboženským rituálům a symbolům, které mohou mít pro ni stále určitý význam a hodnotu. Toto gesto též signalizuje Penelopinu otevřenost k duchovním aspektům a uvědomění si jejich důležitosti v rámci náboženské praxe, i když se mohou lišit od jejich osobních přesvědčení. Stejně tak, než se Penelope posadí vedle své matky, Lydie ji upozorní, aby poklekla a pomodlila se. Tímto gestem Lydie zdůrazňuje důležitost zachování a ctění náboženských praktik.

Vnímání náboženství na Kubě je komplexní a často propojené s historickými událostmi a sociokulturními faktory. Historicky byl římský katolicismus dominujícím náboženstvím na Kubě, což je patrné i ve scéně, kde se odehrává návštěva kostela. Matka s dcerou se nakonec usmíří v prostředí kostela, což naznačuje, že jejich vztah je schopen překonat rozdíly v náboženských postojích. Nicméně, když Penelope naznačuje, že již možná není ochotna pravidelně, možná už vůbec, navštěvovat kostel, situace se rychle mění.

⁵⁰ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

Tato konkrétní scéna přináší další perspektivu na náboženské rozepře mezi Penelope a její matkou Lydií, které mají hluboký vliv na jejich vztah. Penelope začíná projevovat pochybnosti ohledně svých náboženských přesvědčení, což je pro její matku šokující. Lydie reaguje na tuto informaci velmi silně a zaskočeně, setrvává v kostele a nabízí modlitby za Penelopinu duši, což svědčí o jejím hlubokém zakořenění v náboženské praxi. Tato témata zůstávají stále citlivá a důležitá pro kubánskou společnost. Konec epizody zobrazuje návrat Lydie, která v kostele, odříkávala růžencové modlitby, modlila se za zemřelé a prosila o odpuštění.⁵¹

Její poslední replika, která spojuje Penelope se Satanem, se odráží od její emotivní a dramatické reakce, vyjadřující zklamání a možný strach z toho, co znamená ztráta víry pro budoucnost rodiny. Penelope vyjadřuje svůj respekt k matčině náboženské praxi, chápe ji jako prostředek, jak se Lydie setkává se svými přáteli a nachází společenství. Lydie ovšem tvrdí že jde o více než o setkání s přáteli. „Modlím se a prosím o odpuštění.“ Říká Lydie.⁵²

„Penelope: „A já jsem moc ráda, že ti to přináší útěchu. Ale to neznamená, že Bůh existuje. Promiň.“

Lydie: „Ochraňoval tě. Každý den, kdy jsi byla pryč, tě ochraňoval. Má holčička mi řekla, že chce jít do armády, a armáda ji pak poslala do Afgánistánu, kde na ni stříleli a nevím co ještě... Máš představu, jak moc jsem se bála? Když tě nasadili, chodila jsem do kostela každý den a modlila se, aby tě ochránil. A on to udělal. Tak mi nevykládej o Bohu. Víím, že Bůh existuje. A je mocný.“

Penelope: „Omlouvám se, mami. Perdón. Lo siento. To jsem netušila. Na jeden den ses ztratila a já mohla umřít strachy. Neumím si představit, jaké to pro tebe celé ty roky bylo.“⁵³

Modlitby jsou pro Lydii způsobem komunikace s Bohem a vyjádřením jejího přesvědčení o jeho existenci a ochraně. Její osobní zkušenost s modlitbami za bezpečí Penelope v armádě ji utvrzuje v přesvědčení o existenci Boha. Tato scéna tedy zobrazuje rozmanitost přístupů k náboženství a jeho různé role v životech jednotlivců. Jejich dialog přináší do popředí

⁵¹ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁵² *Tamtéž*.

⁵³ *Tamtéž*.

otázku víry, zázraků a vlivu náboženství na lidské životy, ať už jako sociálního fenoménu nebo jako hluboké osobní přesvědčení.

- „Penelope: „Hele...pořád nosím ten křížek, který jsi mi dala.“
Lydie: „Takže věříš.“
Penelope: „Ne, nenesím ho, protože je to křížek. Nosím ho, protože jsi mi ho dala ty.“
Lydie: „Nechápu rozdíl, tak mi to nekaž.“
Penelope: „Dobře.“
Elena: „Tak budeme chodit do kostela, nebo ne?“
Penelope: „Ano. Počkej, ne. Počkej... občas, ano? Občas, ano? Jo.“
Lydie: „Alespoň o Vánocích a Velikonocích. A ještě někdy, abychom nebyli ti lidi.““⁵⁴

Tato situace nabízí další perspektivu na prožívání náboženské praxe a víry v rámci rodinných vztahů. I když Penelope není sama o sobě nábožensky založená, nosí kříž jako symbolickou památku na matčin dar a projev respektu k jejím hodnotám a tradicím. Lydie naopak vnímá kříž jako symbol víry. Tato situace naznačuje rozdílný význam tohoto symbolu pro obě ženy a ukazuje, jak mohou být osobní interpretace a emocionální propojení s rodinnou historií důležitější než tradiční náboženská praxe.

Projevy silné náboženské víry u Hispánců se mohou projevovat různými způsoby, včetně pravidelné účasti na bohoslužbách, zapojení do náboženských aktivit, modliteb, respektování náboženských tradic a rituálů, aktivní podpory charitativních a dobročinných aktivit organizovaných církvemi a integrací náboženství do každodenního života a rozhodování na základě náboženských hodnot a principů. Tyto projevy náboženské víry jsou individuální a zároveň odrážejí zkušenosti každého jednotlivce a rodiny v hispánské komunitě. Epizoda „No Mass“⁵⁵ přináší do popředí konflikt mezi generacemi a náboženskými tradicemi, což reflektuje složitý vztah Kubánců k náboženství v kontextu historických událostí a kulturních změn na Kubě. Zároveň nám tato epizoda ukazuje, že náboženství zůstává významnou součástí kubánské identity a kultury, ačkoli se může měnit pod vlivem společenských a politických změn. Rozbor této epizody nám umožnil nahlédnout do

⁵⁴ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁵⁵ *Tamtéž*.

složitých vztahů mezi náboženstvím, osobní vírou a rodinnými vazbami, a to ze dvou perspektiv.

Další, dle mého názoru, důležitý odkaz k náboženství se objevuje v 11. epizodě první série amerického televizního seriálu *One Day at a Time*, s názvem „Pride & Prejudice“⁵⁶, ve které dochází k postupnému coming outu hlavní postavy, Eleny, před členy své rodiny. Své tajemství sděluje dokonce i své babičce, Lydii. Zpočátku Lydie před Elenou předstírá, že ji její homosexualita naprosto nevadí, a tvrdí, že ji přijímá bez otázek.

Avšak, když se Lydie ocitne v soukromí s Penelope, svou dcerou a matkou Eleny, vyjadřuje, že homosexualita Eleny ji vadí. Lydie, jako zbožná žena, zastává tradiční náboženské postoje k homosexualitě, které ji vedou k rozčilení a odporu vůči Elenině sexuální orientaci. Její postoj vychází z hlubokých náboženských přesvědčení, které ji vedou k přesvědčení, že homosexualita je v rozporu s Boží vůlí. Zdá se, že se snaží zachovat svou věrnost Bohu a své víře, zatímco se zároveň snaží zvládnout své pocity vůči své vnučce a její orientaci.

Tato scéna z *One Day at a Time* reflektuje reálné náboženské kontroverze a konflikty, které jsou přítomny v mnoha společnostech po celém světě. Mnoho lidí, podobně jako Lydie v seriálu, se ocitá v konfliktu mezi svými osobními emocemi a náboženskými přesvědčeními. Mají rádi své blízké, kteří jsou homosexuální, ale zároveň mají v sobě hluboké náboženské přesvědčení, která odsuzují homosexualitu, a dokonce vztah dvou osob stejného pohlaví vnímají jako odpor Boží vůle.

3.2. Organizace Pedro Pan

V následující kapitole se zaměřím na analýzu historické události, konkrétně na organizaci Pedro Pan, a na to, jakým způsobem se tato událost promítá v deváté epizodě seriálu *One Day at a Time* s názvem „Viva Cuba“. V ní je významně zastoupena kubánská kultura a především historie, která ovlivňuje jednání a reakce postav.

V úvodní scéně ještě před znělkou seriálu se odehrává scéna, kdy Schneider vchází do bytu Alvarezových s tím, že si koupil ve starém vetešnictví židli ke stolu. Když židli položí na zem, divákům se zobrazí tričko s fotografií Che Guevary, které má postava na sobě. Všichni

⁵⁶ *One Day at a Time*. 11. díl, 1. série. Pride & Prejudice [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

členové rodiny jsou zděšeni a rozčílení. Vyskytuje se zde zjevný konflikt interpretací tohoto symbolu. Schneider, jako zástupce americké kultury, vidí Che Guevaru jako symbol revoluce a svobody, což je v souladu s americkými hodnotami individualismu, svobody projevu a boje za práva. Velkou roli v této scéně hraje i americká nevědomost o politické situaci Kubu. Postava Schneidra je v tomto směru nevzdělaná a zajímá ho pouze estetický symbol. Když se ho Penelope ptá, jestli vůbec tuší, co Che Guevara spáchal, Schneider jí odpovídá: „Nechal si narůst úžasný plnovous a pózoval na trička?“ Penelope a ostatní členové rodiny vidí Che Guevaru jako kontroverzní postavu, která reprezentuje útlak a násilí. Pro ně není symbolem svobody, ale spíše symbolem politického režimu, který měl negativní dopad na životy lidí. Scéna tak poukazuje na to, jak různí lidé mohou interpretovat stejný symbol různými způsoby v závislosti na jejich kulturním pozadí a zkušenostech.

Děj epizody dále pokračuje v rámci školního projektu zaměřeného na Organizaci spojených národů (OSN), kdy se Alex rozhodl jako téma své práce vybrat Kubu. Pro svůj projekt se opírá o zkušenosti své babičky, která ochotně sdílí příběhy běžného kubánského života, ačkoli opuštění rodného města kvůli politickým reformám Fidela Castra nebylo snadné (viz dále).

Souběžně s natáčením školního projektu Alexe, získala Elena místo na spisovatelské soutěži. To ji ovšem rozčílí. „Vzali mě jen proto, aby naplnili minoritní kvótu, určitě si myslí, že se oblékám takhle, přijedu na voru a budu balit doutníky.“ Elena má na sobě při natáčení Alexova dokumentu oblečený tradiční kubánský kroj. Penelope ji uklidňuje a upozorňuje ji, že se jedná o významnou příležitost, která přináší možnost prosadit se. Tato scéna se zaměřuje na kritiku stereotypního ztvárnění latinskoamerických postav, Elena vyjadřuje nesouhlas s bratrovým zjednodušeným portrétem rodiny. Tento moment reflektuje snahu o odstranění stereotypů a zdůrazňuje důležitost autentické reprezentace v médiích.

Výběr kostýmů a repliky ve scéně, které jsou považovány za stereotypní, mohou být interpretovány jako projev Alexova omezeného kulturního povědomí a možná i nedostatku porozumění kubánské kultuře, jakožto mladého člověka vyrůstajícím už v americkém prostředí. Penelope se ironicky přirovnává ke stereotypnímu obrazu své silněji ochlupené sestřenice a Elena si stěžuje na to, jak je popsána ve scénáři.

V médiích jsou latinskoamerické postavy často prezentovány prostřednictvím úzkých stereotypů a zjednodušených charakterizací, což omezuje jejich hloubku, specifčnost a složitost. Tvůrci Gloria Calderon Kellett a Mike Royce v seriálu *One Day at a Time* cíleně

rozšiřují tento narativ, aby lépe zachytili rozmanitost a autenticitu latinskoamerické zkušenosti. Podle hereček Isabelly Gomez (Elena) a Rity Moreno (Lydie) má tento seriál potenciál výrazně ovlivnit reprezentaci latinskoamerického obyvatelstva v médiích a vyzývá k identifikaci s autentickými a rozmanitými zkušenostmi kubánských Američanů.⁵⁷

Tvůrci zdůrazňují autentičnost seriálu tím, že obsadili do rolí hispánské rodiny herce, kteří jsou sami součástí této komunity. Všichni herci z rodiny Alvarezových mohou být identifikováni, jako herci s portorickými kořeny, s výjimkou Isabelly Gomezové, která je kolumbijskou herečkou.

„Seriál *One Day at a Time* vyzývá k identifikaci s autentickými, konkrétními zkušenostmi kubánského Američana v jižní Kalifornii a vyjednává o konfliktech a zájmech definujících Latinidad komplexně a rozmanitě.“⁵⁸

Obrázek 1: Lydie v tradičním kubánském kroji

Největší hvězdou Alexova školního projektu a samotné epizody „Viva Cuba“ je babička Lydie, která Alexovi poskytne svůj osobní příběh o životě na Kubě. Lydie je oblečena v

⁵⁷ One Day at a Time Stars Rita Moreno, Isabella Gomez On Show's CBS Premiere: 'What's Really Special Is It Takes On Very Difficult Topics, But Does So With Enormous Heart And Soul'. In: CBS NEWS [online]. 2020 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/losangeles/news/rita-moreno-isabella-gomez-one-day-at-a-time-cbs-premiere-october-12/>

⁵⁸ LOPEZ, Kristen. 'One Day at a Time' Star Isabella Gomez Celebrates Being A Straight Arrow. Forbes [online]. 2020, 1 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kristenlopez/2020/04/02/one-day-at-a-times-isabella-gomez-celebrates-being-a-straight-arrow/?sh=6eb9e9f0cf54>

tradičním červeno-černém kroji (viz obr. č. 1), drží v ruce kastaněty a vypráví Alexovi, že zažila období, kdy byla jednou z nejslavnějších tanečnic Kuby, ale kvůli nástupu Fidela Castra musela její rodina utéct a ona sama přišla tehdy do Ameriky. Podle teorie Johna Fiska a jeho konceptu sociálních kódů, nám tradiční kubánský kroj, který má Lydie na sobě, slouží jako vizuální znak, který evokuje kubánskou kulturu a tradice.

Alex navrhuje, aby Lydie vyprávěla o svém zážitku jako jednoho z Pedro Pan dětí. Babička vysvětluje, že Pedro Pan byl program poskytující útočiště kubánským dětem v USA během revoluce. Tato scéna ze seriálu *One Day at a Time* přináší divákům pohled na významnou postavu, babičku Lydii, jejíž příběh o životě na Kubě má zásadní dopad na její charakter. Lydie přináší do popředí svou účast v historické události známé jako Operace Pedro Pan. V této scéně je vykresleno napětí a emocionální rozpoložení Lydie, která se při vyprávění o svých zážitcích dostává do stavu úzkosti a potřebuje se odmlčet. Je patrné, že téma exilu a ztráty rodinného spojení zůstává pro Lydii velmi citlivé a emocionálně náročné.

Dialogy mezi Alexem a babičkou Lydií jsou klíčovým prvkem ve struktuře této scény. John Fiske dialogy řadí mezi konvenční reprezentační kódy. Vyprávění o útěku z Kuby a životě v nové zemi bez rodiny a znalosti jazyka přináší do popředí zkušenosti a výzvy, kterým čelili účastníci programu Pedro Pan. V této scéně se obvykle upovídaná babička zjevně musí emocionálně ovládat a odpovídá rodině jen krátce. Když Alex poznamená, že to pro ni určitě muselo být těžké, protože se starala o své sestry, když byla nejstarší, Lydie reaguje ještě silněji: „Omlouvám se. Jsem trochu unavená. Promiň papito. Pro dnes jsem asi skončila.“⁵⁹ Emocionální reakce Lydie na její vlastní vyprávění je také důležitým prvkem v kontextu operace Pedro Pan. Z hlediska narativu je také důležitá pro další vysvětlení motivů této postavy.

Také reakce Alexe na Lydiino vyprávění může sloužit jako indikátor významu operace Pedro Pan v rámci této scény. Jeho zvědavost a snaha pochopit Lydiin příběh naznačuje důležitost historických souvislostí pro současné generace.

Scéna dále pokračuje v čase 20:00, kdy si Lydie prohlíží fotografie ve svém pokoji. Do této situace vstupuje Penelope, která si vedle ní sedá na pohovku. Tato scéna zachycuje další důležitý moment a poskytuje divákům intimnější konverzaci mezi matkou a dcerou, která ještě

⁵⁹ *One Day at a Time*. 9. díl, 1. série. Viva Cuba [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

více rozkrývá hlubší rány z minulosti Lydie. Fotoalbum jako vizuální prvek představuje retrospektivní pohled do Lydiiny minulosti a připomíná důležité momenty a vztahy v jejím životě. Dialog mezi nimi obsahuje mnoho symbolů a emocionálních vrstev. Penelope (a spolu s ní i diváci) se dozvídá o existenci Lydiiny nejstarší sestry Blancy, která už nesplňovala podmínky pro organizaci Pedro Pan. Tyto vzpomínky znásobují tragické důsledky historické události, která zasáhla mnoho kubánských rodin a jednotlivců.

Operace Pedro Pan byla iniciativa, která umožnila tisícům kubánských nezletilých dětí opustit Kubu a přesídlit se do USA. Tato operace byla způsobena politickými změnami a nástupem Fidela Castra k moci, což vedlo mnoho kubánských rodin k obavám o budoucnost svých dětí v novém politickém režimu. Děti byly posílány do Spojených států bez svých rodičů, často s očekáváním, že se brzy setkají v nové zemi. Mnoho z těchto dětí se však nakonec stalo sirotky nebo byly umístěny do pěstounských rodin či do internátních zařízení. Operace Pedro Pan tak měla dlouhodobé důsledky pro kubánské rodiny a pro samotné děti, které byly odděleny od svých domovů a přijely do cizí země. Přestože samotný příběh Lydie a její sestry Blancy je fiktivní, zrcadlí skutečné zážitky a ztráty, které mnoho lidí během operace Pedro Pan zažilo.

V Alexově dokumentu se nakonec od Lydie a Penelope v kostýmech dozvídáme: „Ale všechny oběti stály za to, aby tahle rodina mohla být čím chce. Dělat co chce.“ / „Incredible. Ale tohle je pouze jeden příběh. Z Kuby je spousta silných příběhů, které je třeba vyprávět.“⁶⁰ Tato slova Lydie a Penelope připomínají, že historické události, jako je operace Pedro Pan, nesmí být zapomenuty. Příběhy dětí, které byly odděleny od svých rodin a přesídleny do cizí země, jsou nedílnou součástí kubánského dědictví a musí být vyprávěny. Vyprávění těchto příběhů pomáhá udržet živou paměť na oběti, a vyzdvihnout odvahu a odhodlání jednotlivců, kteří se vydali na neznámou cestu za svobodou a lepší budoucností. To má se seriálem společné i Pedro Pan Group, Inc., oficiální národní charitativní organizace založená v roce 1991 bývalými kubánskými dětmi. Představenstvo společnosti tvoří dobrovolníci, kteří byli součástí exodu. Dvacet pět členů správní rady pomáhá při hledání jednotlivců, kteří byli součástí kubánského dětského programu a kteří by se podělili o sdílení jejich osobních zkušeností. Cílem společnosti je dokumentovat historii této události pro budoucí generace a šířit povědomí o exodu jako klíčové kapitole dějin Kuby

⁶⁰ *One Day at a Time*. 9. díl, 1. série. Viva Cuba [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

a Spojených států. V současné době je společnost podpůrnou skupinou pro programy péče o děti katolických charit v Miami, včetně katolického domova pro děti v Perrine a programu Bovstown pro nezletilé bez doprovodu.⁶¹ Byť v seriálu není explicitně jmenována, vyprávění Lydiina příběhu kontextově sedí i do snahy o udržení této kulturní paměti.

3.3. Kubánské tradice

V první sérii televizního seriálu *One Day at a Time* dominuje reprezentovaným tradicím kubánské kultury oslava patnáctých narozenin, známá jako Quinces, hlavní postavy Eleny.

Ze začátku se Elena o oslavu příliš nezajímá a ani netouží po jejím uspořádání. Odpor Eleny k tradičnímu kubánskému svátku je o dost radikálnější z hlediska jejího feministického postoje a její jiné orientaci, ale zároveň v důsledku jejího vyrůstání na americké půdě. Postava nemá tak silné vazby k této kubánské tradici, jako její babička a matka. Postupem epizod však pod vlivem své rodiny přistupuje k myšlence uskutečnění oslavy Quinces. V osmé epizodě s názvem „One Lie at a Time“⁶² se Elena setkává s Joshem Floresem, hvězdou a kapitánem basketbalového týmu. Josh souhlasí s tím, že bude Eleniným tanečním partnerem na oslavě Quinces, a v této epizodě se spolu dokonce políbí. V jedenácté epizodě s názvem „Pride & Prejudice“ Lydie nacvičuje choreografii pro oslavu Quinces spolu s Elenou a Joshem. V této epizodě Elena také odhaluje svou homosexualitu své matce Penelope a babičce Lydii. Tato informace je rodinou přijata s pochopením, včetně Joshe.

Ve dvanácté epizodě s názvem „Hurricane Victor“⁶³ přijíždí otec Eleny na její oslavu patnáctých narozenin, což přináší další emocionální rozměr události.

Na závěr poslední třinácté epizoda první řady s názvem „Quinces“⁶⁴ se věnuje samotné oslavě patnáctých narozenin. Je zde zachycena příprava i průběh Quinces, která ukazuje významný moment v životě Eleny a vztahy mezi hlavními postavami. Úvodní scéna nás zasvěcuje do světa dcery Eleny a její matky Penelope den před samotnou oslavou, kdy si Elena zkouší korunku, kterou má mít na sobě jako oslavenkyně. Elena kritizuje symboliku korunky, jež je tradičním prvkem oslav Quinces. Tento moment zdůrazňuje tlak, kterým ženy čelí ohledně svého vnějšího vzhledu a hodnoty, která je s tím spojena. Tato reflexe divákovi

⁶¹ Pedro Pan. Pedropan.org [online]. c2021 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z: <https://www.pedropan.org/history>

⁶² *One Day at a Time*. 8. díl, 1. série. One Lie at a Time [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017

⁶³ *One Day at a Time*. 12. díl, 1. série. Hurricane Victor [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁶⁴ *One Day at a Time*. 13. díl, 1. série. Quinces [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

ukazuje, jak moderní interpretace tradičních prvků kubánské kultury může být provokativní a vyžadovat hlubší porozumění. Symbolika korunky zároveň odkazuje i k feministickému postoji, který postava Eleny zaujímá.

Dále nás scéna zavádí do situace, kdy se Penelope snaží zorganizovat oslavu Quinces, avšak musí řešit několik neočekávaných problémů. Zmíněná situace, ač s humorným nádechem, ilustruje, jak moderní rodina kubánského původu čelí setkávání s tradicí a současností.

„Penelope: „Mami, chci, aby bylo vše dokonalé. Elena má za sebou těžký rok. Rozchod, řekla nám, že je na holky, odstěhování její děsivé gotické kamarádky.“

Lydie: „Pobrecita Carmen.“

Penelope: „Takže cokoli Elena na quinces chce, to dostane.

Třímlékový dort? Má ho mít.

Jen bílé květiny? Má je mít.

Stoly pojmenované podle slavných feministek?

Musela jsem hodně googlit, ale, Eleno, máš to mít.

A podívej na ten zasedací pořádek! Jsem skromná žena, ale tohle je umělecké dílo.““⁶⁵

Výše uvedená scéna detailně ilustruje nejen důležitost, ale i přípravu na Quinces pro postavu Eleny a zároveň zachycuje dynamiku vztahů v rámci rodiny. Penelope, matka Eleny, vyjadřuje svou touhu udělat z oslavy Quinces nezapomenutelnou událost pro svou dceru, která se přenáší i do reálného života na Kubě. Je patrné, že pro ni není oslava pouze formální událostí, ale také důležitou emocionální zkušeností. Oslava symbolizuje Elenin vstup do dospělosti a je zdůrazněna jako významný milník v jejím životě. Penelope se snaží udělat z této události pro Elenu výjimečný a nezapomenutelný zážitek, což reflektuje pečlivou přípravu a plánování, typické pro oslavu Quinces. Ve scéně je zřejmé, že i v seriálu *One Day at a Time* tuto úlohu přebírá matka Eleny, která pečlivě vybírá oblečení, výzdobu, místo konání, program a občerstvení pro oslavu. Nezanedbatelnou součástí oslav Quinces je i opulentní večírek, včetně taneční zábavy.

⁶⁵ *One Day at a Time*. 13. díl, 1. série. Quinces [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

Jako quinceañera má Elena svého tanečního partnera neboli „el galána“. Choreografie je připravována pod vedením profesionálního tanečníka a mladí účinkující mají za úkol nacvičovat jeden až tři měsíce před samotnou akcí, často pod jeho vedením. Tato klíčová součást oslavy není opomenuta ani v případě tohoto seriálu. Přípravy choreografie jsou svěřeny Lydii, která ve svém mládí působila jako profesionální tanečnice na Kubě. Jak už jsem zmínila v jedenácté epizodě s názvem „Pride & Prejudice“⁶⁶, Lydie pracuje na choreografii společně s Elenou a jejím tanečním partnerem Joshem. Nejlepší kamarádka Eleny, Carmen, která přijíždí na oslavu, divákům prozradí při tanci s Alexem, že každý den po dobu tří měsíců nacvičovala s Lydií choreografii prostřednictvím videohovoru přes aplikaci Skype.

Tvůrci seriálu také pečlivě dodržují tradiční prvek, kdy tanec na oslavě Quinces vždy začíná valčíkem. V seriálu je valčík dokonce zatančen na píseň *A Thousand Years* od Christiny Perri. Tato skladba je hojně využívána na Kubě během oslav Quinces, což je doloženo množstvím videí na platformě YouTube, kde jsou zachycena právě tato taneční vystoupení.⁶⁷
⁶⁸ ⁶⁹ Tento fakt podtrhuje význam a popularitu dané skladby v rámci oslav Quinces a zvyrazňuje spojení mezi tradicí a moderními prvky v rámci této slavnostní události. V den slavnostní oslavy Quinces se quinceañera vydává na promenádu městem v historickém americkém kabrioletu nebo v kočáře taženém koňmi, přičemž je oděna v širokém šatu stylizovaném do období 18. století. Tato tradiční praxe není explicitně zachycena v dané epizodě, avšak nevyklučuje se, že se nemohla odehrát mimo záběr kamery. Ve scéně, kdy Penelope vyčerpáním z oslav usne ve své posteli, ji probouzí až Schneider, který je už řádně oblečen a přijíždí ji vyzvednout jako posledního hosta na oslavu. Matka quinceañery, taneční partner nebo třetí osoba se starají o všechny její potřeby. Upravují jí účes, šaty a líčení. V seriálu se této role ujímá babička Lydie, která nejen šije Eleně šaty, ale také jí pomáhá s finálními přípravami před začátkem oslavy.

Na začátku této epizody je Elena oděna v nádherných bílých noblesních šatech. Bílá či růžová barva šatů představuje tradiční volbu pro dámy oslavující Quinces, ale v dnešní době si mnoho dívek vybírá barvu svých šatů podle vlastních preferencí. Elena se ovšem ve svých

⁶⁶ *One Day at a Time*. 11. díl, 1. série. *Pride & Prejudice* [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁶⁷ *Thousand years baile de #vals de Kayla y kaylen by yunier cairo #fifteendance #quinceañera #dance*. In: *YouTube* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aUqG8t0Bsk8>

⁶⁸ *Thousand years baile de #vals de Stefanie by Yunier cairo #fifteendance #quinceañera #romanticdance* [online]. In: . [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=huzcXmgHpg8>

⁶⁹ *THOUSAND YEARS X BAD BUNNY VALS || AC15Choreography*. In: *YouTube* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=k5Ljof-AVPO>

šatech necítí dobře, a proto její babička přešije šaty na mužské elegantní bílé sako. Tento prvek je velice zásadní, protože se odklání od kubánské tradice. Přesto je i nadále zachována korunka a tradiční bílá barva. Dívce je v tento den věnována největší pozornost a je usazena do popředí, a to doslova. Dívka je v tomto okamžiku vyzdvížena nad ostatní a výrazně vyniká. V neposlední řadě je na dortu její figurka umístěna samostatně na nejvyšším patře, oddělena od ostatních. Až na dort, který se v seriálu neobjevuje, není opomenut ani tento malý detail upřednostňování Eleny v roli quinceañery do popředí, což je zdokumentováno i na přiloženém obrázku.

Obrázek 2: *Quinces Eleny*

Autoři zvolili jiné strategie pro zdůraznění postavy. Elena v této scéně vyniká především svým outfitem, který jí vynáší do popředí mezi ostatními postavami, a to především díky jeho světlé barvě. Důležitým prvkem pro zdůraznění její dominance je umístění postavy Eleny uprostřed obrazu, a to po celou dobu tanečních choreografií. Kromě toho je její postavě věnováno nejvíce světla, což dodává důraz na její přítomnost a význam v daném okamžiku. Kromě samotné oslavy se během večírku pořizují fotografie a videa na kameru. Této záležitosti se ujímá v seriálu postava Alexe, který dokumentuje celý průběh příprav.

Součástí oslav Quinces je i tradiční tanec otce a dcery, který se tvůrci seriálu rozhodli pojmout velmi emotivně a přenést tak na diváka hluboké pocity. Zároveň se jedná o přirozenou součást samotného narativu a přirozené vyvrcholení jednání postav a jejich charakterů. Tento okamžik představuje významný rituál, který symbolizuje vztah mezi otcem a dcerou. V kubánské kultuře má tato tradice hluboký význam a je spojena s láskou a podporou rodiny. Otec Eleny ovšem oslavu Quinces opustil, jelikož nedokázal zvládnout coming out své dcery. Jeho neschopnost se vyrovnat s tím, že jeho dcera je homosexuální, vedla

k tomu, že nebyl schopen vidět svou dceru v bílém saku místo krásných ženských šatů. Do značné míry bral homosexualitu své dcery jako ponížení nejen sebe samotného, ale i celé své rodiny. Svým odchodem z oslavy, tak narušil tradiční symboliku tance otce a dcery, což reflektuje nedostatek rodinné podpory a porušení vztahů uvnitř rodiny. Když vidí Penelope svou dceru naprosto bezbrannou, zraněnou a poníženou stát samotnou na pódiu, zvedá se ze židle a bere svou dceru na tanečním parketu do náručí. Penelope a Elena společně tancují v objetí se slzami v očích a postupně se k nim přidává Alex, Lydie, Schneider a dokonce i doktor Leslie. Jejich společný tanec v objetí vyjadřuje solidaritu a podporu uvnitř rodiny, což reflektuje důležitost rodinné soudržnosti v kubánské kultuře.

Obrázek 3: Poslední tanec

V této epizodě je správně kladen důraz na význam oslav Quinces v kubánské kultuře, jako na významný kulturní a životní milník dívek, který symbolizuje přechod do dospělosti a vstup do společenského života. Událost má zásadní místo ve společnosti a její tradice jsou pečlivě zachyceny, což podtrhuje jejich hluboký kulturní význam a historickou kontinuitu. Seriál detailně popisuje mnoho tradičních prvků oslav Quinces, včetně opulentních večírků, tanečních zábav a tradičního tance otce a dcery. Tyto prvky reflektují autentickou kubánskou tradici a jsou klíčové pro zachování kulturní identity a hodnot. Nicméně je třeba poznamenat, že některé aspekty oslav Quinces jako například: promenáda městem, tradiční výměna bot z plochých bot za boty na podpatku atd., nejsou v epizodě zahrnuty. Je důležité brát v úvahu, že přestože seriál poskytuje pohled na tradiční oslavu, nemusí obsáhnout všechny detaily.

Seriál se rovněž zaměřuje na kombinaci tradičních a moderních prvků oslav Quinces. Například tradiční bílé šaty stojí v kontrastu k moderní hudbě, která je přidaná do taneční choreografie. Tento moderní prvek ovšem odráží současné trendy a preference. Tento smíšený přístup ukazuje, jak se tradiční kulturní události mohou vyvíjet a přizpůsobovat se modernímu prostředí, aniž by ztrácely svůj historický význam a význam pro komunitu. Celkově lze konstatovat, že epizoda je založena na autentických oslavách Quinces, což přispívá k realistickému zachycení této kulturní události.

Herečka Isabela Gomez o své postavě Eleny promluvila: „Je to tak zajímavá postava, její charakter je, že je otravná v poskytování informací, což je pro mě opakem. Je to snadný způsob, jak porozumět věcem. Zpočátku to začalo spíše její sexualitou a LGBTQ aspektem, protože o tom byla většina první série. Otevřelo mi to možnost rozhovorů, které bych nikdy nevedla, a to způsobem, který mi přijde přístupný a snadný, protože to mohu dělat prostřednictvím ní. Je to jako: „Hele, co si o tom myslíte?“, protože moje postava tím prochází. Vedlo mě to k hledání informací, o kterých bych se nikdy nedozvěděla, které by nikdy nebyly v mém hledáčku. Je to opravdu zajímavá, poutavá a vášnivá postava.“⁷⁰

3.4. Kubánskost v dalších epizodách 1. série

V této části se zaměřím na prvky kubánské kultury, které jsou průběžně zastoupeny po celou dobu v americkém sitcomu *One Day at a Time*. I přesto, že můžeme tyto prvky částečně považovat za stereotypní, jsou nedílnou součástí kubánského kulturního kontextu. Navíc poskytují divákům lepší pohled do charakterů postav, jejich prostředí, a dokonce i samotné kubánské kultury.

Nejprve se podíváme na použití barev v seriálu. Podle teorie Johna Fiska jsou barvy součástí sociálních kódů a v seriálu *One Day at a Time* slouží jako vizuální znak, který evokuje kubánskou kulturu. Seriál je výrazný svým použitím jasných a sytých barev, které symbolizují vitalitu a životnost kubánského prostředí. Teplé odstíny jako červená, oranžová a žlutá, často dominují a mohou evokovat energii a vášně spojenou s kubánskou kulturou. Například postava Lydie je často viděna v červených oděvech, což připomíná divákovi její temperamentní kubánskou povahu.

⁷⁰ LOPEZ, Kristen. 'One Day at A Time' Star Isabella Gomez Celebrates Being A Straight Arrow. Forbes [online]. 2020, 1 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kristenlopez/2020/04/02/one-day-at-a-times-isabella-gomez-celebrates-being-a-straight-arrow/?sh=6eb9e9f0cf54>

Obrázek 4: Výrazné barvy kostýmů a rekvizit

Žlutá barva je přítomná na stěnách bytu, čímž se vytváří dojem útulného domova spojeného s pozitivními emocemi, radostí a zároveň evokuje atmosféru kubánského prostředí. Dále se v seriálu vyskytují tropické a přírodní barvy, jako je zelená a modrá, které evokují kubánskou krajinu, pláže a přírodní krásu se kterou je Kuba často spojovaná. V americkém sitcomu nechybí ani kombinace tradičních barev. Kubánská vlajka obsahuje modrou, bílou a červenou. Tyto barvy jsou považovány za symbol kubánské identity a v seriálu jsou použity ve scénách a kostýmech tak, aby odkazovaly na tradiční kubánské hodnoty a symboliku. Tvůrci seriálu využívají primárně kontrast barev a výrazné vzory na kostýmech a dekoracích k zvýraznění dynamiky a kontrastu v kubánské kultuře. Tímto způsobem se snaží zdůraznit bohatství a pestrost kubánského kulturního dědictví.

Obrázek 5: Lydie ve výrazných barvách

Obrázek 6: Lydie s výraznými doplňky

Barvy, jak bylo již naznačeno, tvoří nezbytnou součást výzdoby bytu rodiny Alvarezových. Avšak nejen živé barvy, nýbrž také vybavení bytu, jako jsou různorodé dekorace, pokojové rostliny, rámečky a další, přispívají k jeho útulné atmosféře. Byt je doslova zaplaven dekoracemi, což může naznačovat hluboké pouto kubánské identity

a historie. Prostřednictvím těchto dekorací mohou obyvatelé vyjadřovat své kulturní kořeny, připomínat si historické události a slavit kulturní tradice. Každá dekorace nese pro obyvatele bytu emocionální význam. Například fotografie, suvenýry z cest, rodinné artefakty a další předměty umožňují obyvatelům vyjádřit své vzpomínky, city a vazby na důležité události a lidi ve svém životě. Rodina Alvarezových má dokonce na stěně své vlastní rodinné muzeum, kde postava Penelope zaznamenává všechny důležité okamžiky svých dětí. Nebo jak jsem již uvedla v kapitole týkající se náboženství, tak fotografie papeže nese pro postavu Lydie významnou emocionální hodnotu.

Obrázek 7: Barevný byt Alvarezových

Obrázek 8: Kuchyně přeplněná dekoracemi a barvami

Dalším nenahraditelným prvkem, který je součástí kubánské kultury, je hudba a tanec. Význam hudby pro Kubánce je možné skutečně pochopit pouze z jejich perspektivy. Proto jsem

se rozhodla předložit tento výňatek z knihy *Havana Blues*⁷¹, který dokonale zachycuje hudbu jako charakteristický prvek kubánské společnosti.

„Kubě nekoluje v žilách krev, nýbrž oheň. Zpěvný oheň, jenž rozpouští tkáň a přepážky, který brání v umírněnosti a mnohdy i v přemýšlení. Ale takoví jsme. A takové je naše největší kouzlo i vada: jsme upředeni z hudby. Z hudby, jež taví ledy na duši a opracovává každíčký kousek jejího skelného povrchu ... Hudba je naším duchem. Podle jejich rytmů a variací jsme se naučili gestikulovat. Vznikla v pralesích Afriky, vybrousily ji evropské harmonie. Dunění bubnů vytváří, jaký si zmatek, který připomíná rozmluvu: všichni zdánlivě chaoticky improvizují, ale při tom jeden z nich neustále vede a ten také určuje opakující se model. Jako by tato kontrolovaná polyfonie tvarovala naši osobitost. Rodí se snad z ní výbušný temperament ostrovanů, jejich radost z vřavy a kraválu, jejich komunikativní pud, jejich společenské dezorientace? Myslím, že nic se nám nepodobá víc, než tento hudební dialog...“⁷²

„Ale hudba je také mandala, jež nám pomáhá nahradit nedostatek jiného. Jiným národům stačí k pohybu vlahé chvění. My musíme vřít, chceme-li dýchat. V Evropě se tančí, jako by tělo mělo pouze jedno těžiště. Na Kubě, jako v Africe, má tanec středů několik a části těla si počínají na sobě nezávisle, ačkoliv jsou vedeny zázračnou souhrou. A na pozadí těchto rytmů funguje naše obratnost, naše dorozumívání, naše milování. Hudba je genetickou složkou každého Kubánce, je lékem na jeho zraněnou či vyhoštěnou duši.“⁷³

Hudba je nepostradatelnou součástí každodenního života Kubánců a spolu s tancem tvoří jednu z nejoblíbenějších forem zábavy na Kubě. Tančí se zde bez ohledu na věk, denní dobu či místo. V seriálu *One Day at a Time* je hudba využívána jako prostředek k vyjádření kubánské identity, především skrze postavu Lydie. Jak již bylo zmíněno dříve v rámci této bakalářské práce, skladba „Azúcar Negra“⁷⁴ interpretovaná zpěvačkou Celií Cruz patří mezi ikonické hity kubánské hudby. Píseň je spojována s energií, životností a vášní. Jde o typickou salsu, která představuje radost a pohodu, což odpovídá atmosféře rodinného zázemí.

⁷¹ CHAVIANO VÁ, D. Havana blues, Editorial Planeta, S.A. 1998

⁷² CHAVIANO VÁ, D. Havana blues, Editorial Planeta, S.A. 1998, str.158.

⁷³ CHAVIANO VÁ, D. Havana blues, Editorial Planeta, S.A. 1998, str.159.

⁷⁴ CRUZ, Celia. Azúcar Negra. In: YouTube [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_UHEuUr27AQ

Obrázek 9: Lydie chystá snídani

Lydiino tancování při této písni ve třetí epizodě s názvem „No Mass“⁷⁵ může symbolizovat nejen radost a veselí spojené s kubánskou kulturou, ale také ukazuje Lydiinu vitalitu a aktivní roli v rodinném prostředí. Za pomoci tance Lydie připravuje ostatním členům rodiny snídani. Je to způsob, jakým se zapojuje do domácích aktivit. Hudba, tanec a společné jídlo jsou všechny prvky, které přispívají k vytvoření intimního a harmonického prostředí v rámci rodiny, a které jsou typické pro kubánskou kulturu.

V poslední řadě bych se chtěla věnovat analýze mluvy postav. Postavy seriálu *One Day at a Time* kombinují anglický a španělský jazyk. Kubánští Američané, jako je rodina Alvarézových v seriálu, často používají kombinaci anglických a španělských slov a frází, což je známé jako „Spanglish“. Tato mluva odráží kulturní hybriditu a bilingvální⁷⁶ identitu těchto postav. Používání „Spanglish“ je způsobem, jakým postavy vyjadřují své kulturní dědictví a propojení s oběma kulturami.

Kubánští Američané, jako je právě tato rodina, jsou často známí svou vášní, expresivitou a živostí. Tyto charakteristiky se promítají nejen v jejich jednání, ale také v jejich hlasitém projevu a gestikulaci během komunikace. Hlasitý a energický projev při vyjadřování je považován za normální a přirozenou součást komunikačního stylu Kubánců. Emocionální expresivita je další klíčový prvek kubánské kultury, který se projevuje i ve sledovaném seriálu *One Day at a Time*. Postavy často vyjadřují své emoce a city hlasitě a expresivně, což přispívá k intenzitě a dynamice jejich dialogů a interakcí. Příkladem jsou třeba vášnivé diskuse, hlasitý

⁷⁵ *One Day at a Time*. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

⁷⁶ Bilingvální = dvojjazyčný

smích, nebo výrazná gestikulace. Tato dynamika je patrná například ve scéně 13. epizody první série s názvem „Quinces“, kde Penelope projevuje svou vášnivost při organizaci oslav patnáctých narozenin pro svou dceru Elenu. Penelope ostatní členy rodiny napomíná, úkoluje a její projev je velmi hlasitý a rázný. Tato hlasitá a expresivní komunikace může být vnímána jako projev příslušnosti a sounáležitosti s kubánskou komunitou a rodinou, což je v kubánské kultuře považováno za důležité.

Obrázek 10: Hádka mezi Penelope a Lydií

Celkově tedy docházíme k závěru, že analýza mluvy postav v seriálu *One Day at a Time* poskytuje ucelený pohled na kulturní identitu, komunikační vzorce a dynamiku vztahů v rámci kubánsko-americké komunity.

V této podkapitole je posledním bodem, který stojí za zmínku, prezentace typických kubánských produktů, jako je rum, doutníky a cukr, a jejich význam v kontextu sledovaného seriálu. Tyto prvky jsou opět ztělesněny postavou Lydie. Rum je jedním z nejnámějších alkoholických nápojů. V kubánské kultuře je považován za symbol životního stylu a relaxace. V rámci seriálu je daný nápoj prezentován jako nositel tradičních hodnot a rituálů spojených s uctíváním rodiny a odpočinkem, čímž Lydie vyjadřuje hluboké zapojení do kubánské kultury. Doutníky jsou dalším ikonickým prvkem kubánské kultury. Doutníky z Kuby jsou považovány za jedny z nejlepších na světě a jsou symbolem luxusu a společenského postavení. V seriálu jsou doutníky interpretovány jako projev vkusu a požadavku na kvalitu, které jsou pro Lydii důležité a zároveň představují tradici a starou školu, jež Lydie pečlivě udržuje a ctí. Cukr je rovněž klíčovým prvkem kubánské kuchyně a kultury. V kubánské kuchyni se často používá v různých sladkých pokrmech, jako jsou dezerty a koktejly. Cukr může být také spojen s tradicemi kubánského rumu, které jsou založeny na fermentaci cukrové třtiny. Lydie v seriálu

prezentuje cukr jako symbol sladkého života a radosti, kterou přináší rodině prostřednictvím tradičních kubánských receptů a zvyků.

Samotná postava Lydie je v americkém sitcomu *One Day at a Time* interpretována jako klíčová postava zastupující kubánskou kulturu. Její výrazná osobnost a estetické prvky, včetně pestře barevných a zdobených kostýmů, nošení šperků a výrazného make-upu, spolu s charakterovými vlastnostmi, jako je komunikační styl, životních hodnot a reprezentace náboženství, přispívají k reprezentaci kubánské kultury v seriálu. Lydie tak plní roli centrální postavy, která je symbolem kubánské identity a hodnot.

Obrázek 11: Lydie vyráží na operu

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zaměřila na analýzu reprezentace kubánské kultury v americkém televizním seriálu *One Day at a Time* prostřednictvím sémiotického přístupu Johna Fiska. V průběhu práce byla zkoumána historie a kulturní kontext Kuby, včetně politických a náboženských událostí, které ovlivnily formování kubánské identity. Dále byla zkoumaná nejvýznamnější kubánská tradice pro mladé dívky ve formě oslav Quinces, které symbolizují jejich vstup do společnosti.

Televizní seriál byl analyzován z hlediska použití symbolů a významů, které představují kubánskou kulturu prostřednictvím jednotlivých postav, dialogů a událostí. Sémiotická analýza pomohla odhalit různé interpretace symbolů a jejich významů v kontextu amerického mediálního prostředí.

Věřím, že práce dokázala zanalyzovat to, jakým způsobem tvůrci přenesli reálné události do audiovizuálního média. Analyzované epizody jako „No Mass“, „Viva Cuba“ a závěrečná epizoda první série „Quinces“ poskytují podrobný vhled do hispánské kultury, přičemž postava Lydie vyniká jako klíčový nositel této kultury.

První zmiňovaná epizoda „No Mass“ reflektuje složitost náboženských hodnot v hispánské komunitě a jejich vliv na rozhodování a vztahy postav. Konflikt mezi tradičními a moderními hodnotami, vyjádřený skrze postavy Lydie a Penelope, odráží širší sociokulturní kontext na Kubě a ve Spojených státech.

Dále epizoda „Viva Cuba“ diváka zavádí do historické události Operace Pedro Pan a zdůrazňuje jejich trvalý dopad na životy jednotlivců a komunit. Skrze osobní příběhy a emocionální reakce postav nabízí divákům autentický zobrazení latinskoamerické zkušenosti. Důraz je kladen na důležitost autentické reprezentace v médiích a boji proti stereotypům, což je klíčovým prvkem v diskusi o širším kontextu latinskoamerické identity.

Závěrečná epizoda první série se zaměřuje na význam oslav Quinces v kubánské kultuře. Prostřednictvím postavy Eleny epizoda reflektuje moderní výzvy a hodnoty. Lydie zde hraje klíčovou roli v ukotvení tradičních prvků oslav a zároveň přijímání moderních trendů, což odráží dynamiku kubánské kultury.

Analýza prvků kubánské kultury v americkém sitcomu *One Day at a Time* poskytuje fascinující pohled na kulturní dědictví a identitu. Prvky jako použití barev, hudby, mluvy a prezentace typických kubánských produktů se prolínají skrze postavu Lydie, která symbolizuje hluboké spojení s kubánskou kulturou a v seriálu je pojata jako nositelka kubánských tradic a hodnot. Tyto prvky nejen přispívají k autentičnosti prostředí, ale také obohacují charaktery postav a dynamiku jejich vztahů. Seriál tak není pouze komediální formou zábavy, ale také oknem do bohatého a pestrého světa kubánské kultury, který divákům nabízí vhled do jejich hodnot, tradic a životního stylu.

Zároveň v této práci poukazují na problematiku menšin, ať už se to týká Hispánců žijících na území Spojených států amerických, nebo lidí, kteří jsou součástí LGBTQ komunity.

Tvůrci amerického sitcomu *One Day at a Time* převzali určité události kubánské kultury a umožnili humornou formou nahlédnout divákům do každodenního života Hispánců a strastem, kterým mohou čelit v americké společnosti. Zároveň tvůrci prostřednictvím tohoto seriálu dokázali americkému publiku přiblížit samotnou kubánskou kulturu a tradice.

Seznam použitých pramenů a literatury

AUGUSTYN, Adam. Bay of Pigs invasion: Cuban-United States history. BRITANNICA. *Britannica.com* [online]. 2024 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Bay-of-Pigs-invasion>

CASTRO, Fidel. *Dějiny mi dají za pravdu*. Přeložila Věra PETŘÍKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 1976.

CRUZ, Celia. Azúcar Negra. In: YouTube [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UHEuUr27AQ>

DEL RÍO, Esteban a Kristin C. Moran MORAN. Remaking Television: One Day at a Time's Digital Delivery and Latina/o Cultural Specificity. *Sage Journals* [online]. 2019 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0196859918825332>

Den za dnem. In: CSFD.cz [online]. [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/478677-den-za-dnem/oceneni/>

FERNANDEZ, Maria Elena. One Day at a Time Star Isabella Gomez on Norman Lear, Rita Moreno, and Her Breakout Role. *Vulture* [online]. 2017 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.vulture.com/2017/01/isabella-gomez-one-day-at-a-time.html>

FISKE, John. *Television culture*. Second edition. London: Routledge Classics, 2011.

GOTT, Richard. *Kuba: nové dějiny*. Přeložil Jiří KUNC. Praha: BB art, 2005.

HÄRKÖNEN, Heidi. Girls' 15-Year Birthday Celebration as Cuban Women's Space Outside of the Revolutionary State. *Journal of the Association of Social Anthropologists*. 2011, 1-35.

CHAVIANOVÁ, D. *Havana blues*, Editorial Planeta, S.A. 1998

Já, Kuba [Soy Cuba] [film]. Režie Michail KALATOZOV. Sovětský svaz, Kuba, 1964. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Y3HpI898dwg>

LOPEZ, Kristen. 'One Day at a Time' Star Isabella Gomez Celebrates Being A Straight Arrow. Forbes [online]. 2020, 1 [cit. 2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kristenlopez/2020/04/02/one-day-at-a-times-isabella-gomez-celebrates-being-a-straight-arrow/?sh=6eb9e9f0cf54>

MINSTER, Christopher. Cuban Revolution: Assault on the Moncada Barracks: The Attack That Began the Cuban Revolution. *Thoughtco.com* [online]. 2019 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/cuban-assault-on-the-moncada-barracks-2136362>

MORALES, Christina. End of 'One Day at a Time' Removes One of TV's Few Latino Families. The New York Times [online]. 2020 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/12/10/arts/television/one-day-at-a-time-canceled.html>

One Day At A Time Stars Rita Moreno, Isabella Gomez On Show's CBS Premiere: 'What's Really Special Is It Takes On Very Difficult Topics, But Does So With Enormous Heart And Soul'. In: CBS NEWS [online]. 2020 [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/losangeles/news/rita-moreno-isabella-gomez-one-day-at-a-time-cbs-premiere-october-12/>

One Day at a Time. 1. díl, 1. série. This Is It [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 11. díl, 1. série. Pride & Prejudice [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 12. díl, 1. série. Hurricane Victor [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 13. díl, 1. série. Quinces [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 2. díl, 1. série. Bobos and Mamitas [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 3. díl, 1. série. No Mass [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 8. díl, 1. série. One Lie at a Time [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time. 9. díl, 1. série. Viva Cuba [epizoda televizního seriálu]. USA, Netflix, 2017.

One Day at a Time [seriál]. Režie Pamela FRYMAN, Phill, LEWIS, Victor, GONZALEZ, Michael LEMBECK, Linda MENDOZA, Jody M. HANH, Angela B. GOMES. USA: Netflix, 2017.

Pedro Pan. Pedropan.org [online]. c2021 [cit. 2023-12-07]. Dostupné z: <https://www.pedropan.org/history>

PERRI, Christina. A Thousand Years. Warner Music Group. 2011. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rtOvBOTyX00>

Příběh jednoho ostrova [The Cuba libre story]. Režie AMARA, Emanuel. CHRISTIANSEN, Kai. Francie, Německo, 2016. Dostupné z: Netflix.

SALAS, Valentina. How the Netflix sitcom “One Day at a Time” shapes the national identity of Cuban Americans through the use of humor. In: Murray State University [online]. [cit. 2024-01-08]. Dostupné z: <https://digitalcommons.murraystate.edu/scholarsweek/Spring2020/GlobalLanguages/4/>

SHEEHAN, Dan. *Back in 1986, the Castros helped retrieve Hemingway's stolen Nobel Prize*. [online]. 2021 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://lithub.com/back-in-1986-the-castros-helped-retrieve-hemingways-stolen-nobel-prize/>

STOUDENMIREL. HEMINGWAY IN CUBA. In: *College of Charleston* [online]. 2017 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://cubaonthehorizon.charleston.edu/hemingway-in-cuba/>

ŠPIDLÍK, Tomáš. Eucharistie: Lék nesmrtelnosti. Refugium Velehrad-Roma, 2021.

Thousand years baile de #vals de Kayla y kaylen by yunier cairo #fifteendance #quinceañera #dance. In: *YouTube* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aUqG8t0Bsk8>

Thousand years baile de #vals de Stefanie by Yunier cairo #fifteendance #quinceañera #romanticdance [online]. In: . [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=huzcXmgHpg8>

THOUSAND YEARS X BAD BUNNY VALS || AC15Choreography. In: *YouTube* [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=k5Ljof-AVPo>

TRIAY, Victor Andres. *Fleeing Castro: Operation Pedro Pan and the Cuban Children's Program*. 1. University Press of Florida, 2016.

VICENT, Mauricio. *In Cuba with no sugar, spotty internet, and frustrated Kardashians* [online]. 2023 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://english.elpais.com/culture/2023-02-28/in-cuba-with-no-sugar-spotty-internet-and-frustrated-kardashians.html>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: FISKE, John. *Television culture*. Second edition. London: Routledge Classics, 2011.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Lydie v tradičním kubánském kroji	33
Obrázek 2: Quinces Eleny	39
Obrázek 3: Poslední tanec	40
Obrázek 4: Výrazné barvy kostýmů a rekvizit	42
Obrázek 5: Lydie ve výrazných barvách	42
Obrázek 6: Lydie s výraznými doplňky	42
Obrázek 7: Barevný byt Alvarezových	43
Obrázek 8: Kuchyně přeplněná dekoracemi a barvami.....	43
Obrázek 9: Lydie chystá snídani	45
Obrázek 10: Hádka mezi Penelope a Lydií	46
Obrázek 11: Lydie vyráží na operu	47